

Christine Gilboe-Caspersen

Kunsten å unngå den vanskelige samtalen

The background of the page features a light blue color with a pattern of horizontal wavy lines. A vertical band of slightly darker blue wavy lines runs down the center. In the middle of this band, there are several small white circles arranged in a loose, vertical cluster. At the bottom of the page, there are several thick, dark blue wavy lines that curve across the width of the page.

Høgskolen i Sørøst-Norge

Handelshøgskolen og fakultet for samfunnsvitenskap
Institutt for økonomi og ledelse
Postboks 235
3603-Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2016 Christine Gilboe-Caspersen

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng

Sammendrag

Foreldremøtet er temaet for denne oppgaven. Oppgaven ser på hvordan skolen kan utvikle samarbeidende foreldremøter. «Styrket foreldreengasjement og utvikling av godt samarbeid mellom hjem og skole er et viktig ledd i arbeidet for en bedre skole og et godt samarbeid mellom hjem og skole er gunstig for elevenes læringsmiljø, motivasjon for læring og læringsresultater» (Meld. St. 22 (2010-2011). (2011) Motivasjon-Mestring-Muligheter, s. 107.

De teoretiske perspektivene er modellen til John I. Goodlad om «Læreplanens 5 ansikter» (Goodlad, 1979) som en ramme for analysedelen av resultatene – hva de gjorde. Peter Senges (Senge & Lillebø, 1991) teorier om utvikling av lærende organisasjoner som rammeverk for drøftingen av organisasjonsutvikling – hva de kan gjøre.

Samarbeid hjem – skole er et kjent tema for både foreldre og lærere. Det er grundig beskrevet i skolens styringsdokumenter hvordan samarbeidet skal være. Samarbeidet er også lovfestet i opplæringsloven. Betydningen samarbeidet har for elevenes læringsutbytte har kommet mer frem i lyset de senere årene. Nyere forskning viser en klar sammenheng mellom foreldrenes engasjement, interesse og entusiasme for lekser, skolegang og utdanning, og elevenes læringsutbytte (Helgøy & Homme, 2012). Denne oppgaven er avgrenset til å analysere foreldremøtet som samarbeidsarena. Med oppgaven ønsker jeg å bidra til økt innsikt i hvilke forutsetninger som kan fremme utvikling av samarbeidende grupper for å bruke foreldremøtet som arena for å styrke samarbeidet med foresatte.

Metodisk har jeg valgt å studere problemstillingen gjennom fokusgruppeintervjuer og dybdeintervjuer. Jeg har gjennomført i alt 5 intervjuer med totalt 12 informanter. 4 ledere og 8 lærere fra to ungdomsskoler og en barneskole.

Problemstillingen er «Hvordan kan skolen benytte foreldremøtet som arena for å styrke samarbeidet med foresatte».

Hovedkonklusjonen er at felles foreldremøte som samarbeidsarena mellom hjem-skole har lite fokus. Ut i fra teoriene jeg har brukt er det grunn til å hevde at det er rom for å kunne bruke foreldremøtene i større grad til en samarbeidsarena gjennom å utvikle organisasjonene til lærende organisasjoner.

Kunnskap og oppmerksomhet om hvordan vi egentlig bruker foreldremøter og hvilke forutsetninger som kan fremme samarbeidende foreldremøter kan være av betydning for videre arbeid med å styrke samarbeid hjem-skole.

Forord

Dette er avslutningen på mitt studieprogram Master i Innovasjon og Ledelse ved Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN), institutt for økonomi og ledelse.

Det har vært en krevende og fantastisk lærerik reise. Egen kurs ble endret underveis. Jeg ble mer oppmerksom på hva som er viktig for meg selv og mine nærmeste.

Jeg er dypt takknemlig for alt jeg har lært av studiet og mennesker rundt meg.

Tusen takk alle sammen – Ann-Kristin, Geir, familie og studiekamerater for all oppmuntring og støtte. En spesiell takk til Espen og pappa for muligheter og utfordringer til verdifull, men krevende læring. Stor takk til Leif Inge Magnussen for god veiledning gjennom hele dette studiet.

Nå, Tuva, Casper og Herman, er det sommerferie!

Tjøme 14. juni 2016

Christine Gilboe-Caspersen

Innhold

Sammendrag	3
Forord	5
1 Innledning	10
1.1 Hva som aktualiserer temaet	10
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	11
2 Teori	12
2.1 Teoretisk rammeverk	12
2.1.1 Læreplanens 5 ulike ansikter - Goodlad	12
2.1.2 Kunsten å utvikle den lærende organisasjon – Peter Senge.....	13
Disiplinen systemtenkning	14
Disiplinen Personlig mestring.....	14
Disiplinen Mentale modeller	15
Disiplinen Felles visjon.....	15
Disiplinen Gruppelæring	15
2.1.3 Støttelitteratur	16
Foreldrearbeid med barnet i fokus (Drugli & Lichtwarck, 1998)	16
Foreldre og fagfolk (Bø, 2011),.....	16
Spurkelands relasjonsledelse (Spurkeland, 1998).....	17
Annen forskning	17
3 Metode	18
3.1 Valg av undersøkelsesdesign	18
3.2 Datainnsamling	20
3.2.1 Forberedende arbeid.....	20
Skole 1	21
Skole 2	21
Skole 3	21
3.2.2 Intervjuer	21
3.2.3 Strukturen på gjennomføring av fokusgruppeintervjuene og dybdeintervjuene	26
3.2.4 Transkripsjon.....	28
3.2.5 Etske betraktninger.....	28
3.3 Kvalitet på data	28
Intern validitet	28
Ekstern validitet	29
Reliabilitet	30
4 Presentasjon av resultater	30

4.1 Hvordan gjennomføres foreldremøtet	31
Leder A.....	31
Leder A.....	32
Leder B og C og lærer 4, 5, 6 og 7.....	33
Lærer 5.....	33
Leder C	34
Leder D	34
Lærer 1, 2 og 3	36
Lærer 1.....	37
Lærer 2.....	37
Lærer 3.....	38
Lærer 4.....	38
Lærer 5.....	39
Lærer 8.....	39
Lærer 8.....	39
4.2 Hva er skolelederen og lærerens intensjon med foreldremøtet?	41
Leder A.....	41
Leder B.....	42
Leder C	42
Leder D	42
Lærer 1.....	43
Lærer 2.....	44
Lærer 3.....	44
Lærer 5.....	45
Lærer 8.....	45
4.3 Hvilken kompetanse har de som leder foreldremøtene i møteledelse?	46
Leder A.....	46
Leder B.....	46
Leder C	46
Leder D	47
Lærer 1.....	47
Lærer 2.....	47
Lærer 3.....	48
Lærer 5.....	48
Lærer 8.....	48
4.4 Hvilke strategier har skolen for vanskelige temaer?	49

Leder A.....	50
Leder B.....	50
Leder C	50
Leder D	51
Lærer 1.....	51
Lærer 2.....	51
Lærer 3.....	52
Lærer 4.....	53
Lærer 5.....	53
Lærer 8.....	54
4.5 Hvordan utvikler skolen samarbeidsrelasjoner med foreldrene?	55
Leder A.....	55
Leder B.....	56
Leder C	56
Leder D	57
Lærer 1.....	57
Lærer 2.....	58
Lærer 3.....	59
Lærer 5.....	59
Lærer 6.....	60
Lærer 8.....	60
4.6 Hva sier skolen om forbedringsmuligheter?	61
Leder A.....	61
Leder B.....	62
Leder D	62
Lærer 1.....	63
lærer 2.....	64
Lærer 3.....	65
Lærer 4.....	66
Lærer 5.....	66
Lærer 8.....	66
5 Analyse - Hvordan utvikle samarbeidende foreldremøter?	68
5.1 Oppsummering av utfordringer i resultatene	68
5.2 Hva er intensjonen med foreldremøtet?	69
5.3 Hva er ideen om foreldremøtet.....	69
5.4 Hva er den vedtatte ideen	70

5.5 Hva er det oppfattede av skoleledelsen	72
5.6 Hva er det praktiserte foreldremøtet?	74
6 Drøfting - Hvordan utvikle samarbeidende foreldremøter?	74
6.1 Hvordan kan skolen få til utvikling av samarbeidende foreldremøter?	75
6.2 Hvilke forutsetninger må være tilstede?	75
6.3 Kan skolen bli en mer lærende organisasjon?	76
6.3.1 Disiplinen systemtenkning	77
6.3.2 Disiplinen felles visjon – Hva er foreldremøtets visjon	77
Hvordan kan skolen skape en felles visjon for foreldremøtet?	77
Oppmuntre til personlig visjon	78
Utvikle personlige visjoner til felles visjon	79
6.3.3 Disiplinen Gruppelæring - Hvordan utvikle foreldremøtet som samarbeidsarena .	81
Dialog	82
Forventningsutveksling	83
7 Konklusjon	84
8 Litteraturliste	85

1 Innledning

Tittelen på oppgaven fikk jeg fra en lærer jeg kjenner. Da jeg fortalte om temaet, sa han at foreldremøtet er kunsten å unngå den vanskelige samtalen - hvordan holde en forsamling fornøyd så det ikke blir krevende diskusjoner. Temaet for undersøkelsen er foreldremøtet og hvordan vi kan utvikle samarbeidende foreldremøter. Denne studiens formål er å gi økt forståelse av foreldremøtet som samarbeidsarena mellom hjem-skole. Masteroppgaven handler om hvilke forutsetninger som må være tilstede for å få dette til.

Om bakgrunnen for å skrive denne oppgaven vil jeg nevne

- erfaringer med skole-hjem samarbeid fra foreldreutvalg
- erfaringer med barn og foresattes medvirkning - kulturplan og nærmiljøutvikling
- tanker om barns, foreldres og fagfolks behov og situasjon ut i fra faglig kunnskap (jus og dette masterstudiet i innovasjon og ledelse) og erfaringer med tre barn i hjem, barnehage og skole
- mine foreldre som alltid har vært engasjert i møtet mellom mennesker både privat og faglig (barne- og ungdomspsykiatri og lederutvikling og konflikthåndtering på høgskole/universitet og offentlige og private virksomheter)
- erfaringer fra arbeidslivet (offentlig virksomhet) med å veilede og tilrettelegge for ulike samarbeidsarenaer

Min bakgrunn og mine erfaringer har gitt meg et engasjement for gode møter mellom mennesker og jeg ser skolen som et sted hvor det bygges et fundament for videre relasjoner.

1.1 Hva som aktualiserer temaet

Det eksisterer kunnskap som viser at ved å satse sterkere på foreldrene og deres samarbeid med skolen er det fullt mulig å forbedre de skolefaglige prestasjonene for enkelte grupper av elever. «Det vil kunne føre til at forskjellene i skolen blir mindre, og at flere elever kan gå ut av grunnopplæringen med studie- eller yrkeskompetanse». (Helgøy & Homme, 2012) I rapporten sammen for bedre skole.

«Foreldremøte er et sentralt samlingspunkt for både foreldre og lærer i ei klasse eller basisgruppe. Mange foreldre har positive erfaringer fra slike møter ved at de får drøftet

betydningsfulle forhold i skolen med lærerne, og at de også gjennom møtet får medvirkning på det som skjer i skolen. Andre foreldre opplever foreldremøtet som et rent informasjonsmøte der læreren i prinsippet holder foredrag for foreldrene, og foreldrenes eneste innflytelse er at de har bakt kaker og kokt kaffe» (Nordahl, 2003). Lærere har også blandede erfaringer fra foreldremøtene. «Noen lærer uttrykker at de her opplever et sterkt støttende fellesskap og foreldre som gir dem trygghet i hverdagen som lærere, mens andre lærere synes disse møtene er vanskelig å gjennomføre og at de får lite ut av det. Dette understreker at det nødvendigvis må eksistere noen prinsipper som øker sannsynligheten for at både foreldre og lærere opplever foreldremøtet som både interessant og nyttig». (Nordahl, 2007, p. 154) Nordahl sier videre at et vellykket møte krever grundige forberedelser fra læreren som skal lede møtet og at foreldrene bør delta i planleggingen (Nordahl, 2007, p. 154).

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Med temaet som er valgt, blir problemstillingen

Hvordan kan skolen benytte foreldremøtet som arena for å styrke samarbeidet med foresatte?

Jeg har brukt disse forskningsspørsmålene for å belyse problemstillingen:

1. Hva er skolelederen og lærerens intensjon med foreldremøtet?
2. Hvordan gjennomføres foreldremøter?
3. Hvilken kompetanse har skolen i møteledelse?
4. Hvilke strategier har man for vanskelige temaer?
5. Hvordan er skolens relasjonsfokus opp mot foreldrene

2 Teori

I et masterprosjekt benyttes forskningslitteratur til å etablere en ramme for oppgavens tema (Everett & Furseth, 2012, p. 95). Det finnes mange relevante teorier om samarbeid skole-hjem.

2.1 Teoretisk rammeverk

Jeg har valgt å gjøre rede for modellen til John I. Goodlad om «Læreplanens 5 ansikter» (Goodlad, 1979) som en ramme for analysedelen av resultatene – Hva gjorde de? Peter Senges (Senge & Lillebø, 1991) teorier om utvikling av lærende organisasjoner er rammeverk for drøftingen av organisasjonsutvikling – Hva kan de gjøre?

Relevante støtteteorier er «Foreldrearbeid med barnet i fokus» (Drugli & Lichtwarck, 1998), «Foreldre og fagfolk» (Bø, 2011), Spurkelands «Relasjonsledelse» (Spurkeland, 1998).

Jeg bruker også resultater fra et nyere undersøkelseprosjektet "Hjem-skole-samarbeid for et godt læringsmiljø" som er finansiert av Utdanningsdirektoratet innenfor den femårige satsingen "Bedre læringsmiljø" (2010–2015). Undersøkelsene tar for seg endringer i foreldremøtet. (Helgøy & Homme, 2012).

2.1.1 Læreplanens 5 ulike ansikter - Goodlad

Pedagogen John I Goodlad har utviklet et læreplanteoretisk begrepseapparat - læreplanens ulike ansikter/nivåer som vi legger til grunn for vår læreplanforståelse. De framstår som ulike avhengig av nivå og perspektiv. Ideenes læreplan, den vedtatte læreplan, den oppfattede av lærere, den praktiserte og den erfarte (elev). (Goodlad, 1979). Goodlad klassifiserer læreplaner i fem nivåer som beskriver veien fra læreplanidéer til dens virkeliggjøring i opplærings situasjonen.

I min analyse av foreldremøtet bruker jeg tilsvarende begrepsapparat som Goodlad; Hva er ideen om foreldremøtet (forarbeidene), den vedtatte ideen (opplæringsloven og forskrifter), den oppfattede av skoleeier (kommunen og skoleledelsen), den praktiserte (skoleledelse og lærere og foresatte) og den erfarte (lærere, foresatte og eleven).

2.1.2 Kunsten å utvikle den lærende organisasjon – Peter Senge

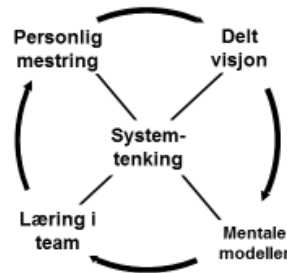
Senges teori bruker jeg for å drøfte endringsmuligheter og muligheter for videreutvikling. Senge skriver selv at teorien om lærende organisasjon passer i skolesammenheng. I hans arbeid med lederutvikling fant han at grunnleggende disipliner som systemtenkning, personlig mestring og felles visjoner var relevante også for lærere, offentlige administratorer, politikere, studenter og foreldre (Senge & Lillebø, 1991, p. 21). Alle de nevnte har viktige lederoppgaver. Han erfarte at alle var med i «organisasjoner» som hadde et uutnyttet potensial når det gjaldt å skape sin egen fremtid. Alle følte at for å få glede av dette potensialet måtte de utvikle sine egne evner, det vil si de måtte *lære*.

Teorien er for mennesker som vil lære, og spesielt for mennesker som er interessert i kollektiv læring. Foreldremøter vil være kollektiv læring fordi det krever felles innsats fra såvel skoleledelse som hver enkelt møtedeltager (lærere og foresatte).

Senge har ikke som hensikt å overbevise om at lærende organisasjoner bør velges, men forsøker å vise hvilke valg som finnes og hvordan en lærende organisasjon kan bli skapt (Senge & Lillebø, 1991, p. 359). Teorien gir et fint utgangspunkt for denne studien til å vise muligheter for å utvikle samarbeidende foreldremøter.

Vi kan velge å la møtet være som det er eller vi kan vurdere hvilket potensial for videreutvikling det kan være ved å se foreldremøtet i lys av teorier som for eksempel den lærende organisasjon. I denne studien blir foreldremøtet «organisasjonen» i Senges teori. Ved å se på hvordan deler av en organisasjon er organisert, kan det gi også et bilde av hvordan hele organisasjonen er. De fem disiplinene som kjennetegner en lærende organisasjon er systemtenkning, personlig mestring, mentale modeller, å skape felles visjoner og gruppelæring (læring i team).

Lærende organisasjoner

Disiplinen systemtenkning

«Det vesentlige ved disiplinen systemtenkning ligger i en endret tenkemåte.

Menneskelige virksomheter danner systemer som er bundet sammen av usynlige tråder i sammenvevde handlinger, der det ofte kan ta år før den innbyrdes sammenheng blir oppdaget. Siden vi selv er deler av denne vevnaden, er det ekstra vanskelig å oppdage forandringsmønsteret. I stedet fokuserer vi på øyeblikksbilder og undere oss over hvorfor våre dypeste problemer aldri synes å bli løst». (Senge & Lillebø, 1991, p. 97)

Senge forteller videre om tradisjonelle normer og måter å gjøre tingene på. «Ofte er disse normene vevd inn i etablerte maktforhold. Normene er fastlåst fordi fordelingen av myndighet og kontroll er fastlåst. I stedet for å dytte enda hardere for å overvinne motstand mot forandring, oppdager dyktige ledere kilden til denne motstanden. De fokuserer på de implisitte, stilltiende normene og på de maktforholdene som normene er en del av». (Senge & Lillebø, 1991, p. 97).

Disiplinen Personlig mestring

«Å mestre noe betyr at man har kunnskap og kan utøve bestemte ferdigheter» (Senge & Lillebø, 1991, p. 15). Hvilken kunnskap og hvilke ferdigheter har skolen og lærerne om møteledelse?

Resultatet viser ulikheter. Informantene sier de vet at lærere kan være uprofesjonelle i rollen som møteleder, men føler seg selv trygge i rollen.

Den viktigste ledelsesstrategien er enkel: Gå foran med et godt eksempel. Gå inn for din egen personlige mestring. Ved å snakke om personlig mestring kan du alltid inspirere noen,

men handlinger har alltid større kraft enn ord. For å oppmuntre dine medarbeidere må du ta din egen søken på alvor. (Senge & Lillebø, 1991, p. 179)

Disiplinen Mentale modeller

Disiplinen mentale modeller lærer oss å oppdage indre bilder av verden ved å snu speilet innover. Slik gjøres våre indre bilder av verden tilgjengelig for granskning. Disiplinen innebærer også at man åpner seg for påvirkning fra andre og utvikle evnen til å utføre lærende samtaler. (Senge & Lillebø, 1991, p. 14)

Disiplinen Felles visjon

«En visjon er virkelig felles når du og jeg har et likt bilde og vi forplikter oss til at begge skal ha det sammen.» (Senge & Lillebø, 1991, p. 212). Felles visjon er avgjørende for den lærende organisasjonen fordi det gir læringen fokusering og energi. «Skapende læring vil bare skje når mennesker søker etter å utrette noe som virkelig betyr noe for dem» (Senge & Lillebø, 1991, p. 212)

Disiplinen Gruppelæring

“Gruppelæring handler om å spille på lag gjennom å etablere gruppe-relasjoner” (Senge & Lillebø, 1991). Senge bruker eksempel fra idretten med det profesjonelle basketballaget som sa de var et spesialistlag hvor resultatene var avhengige både av individuell innsats og hvor godt vi arbeidet sammen. “Ingen hadde problemer med å forstå at vi måtte utfylle hverandre og vi forsøkte alle å tenke ut hvordan vi kunne få til et mer effektivt samspill. Utenfor banen var de fleste av oss noen raringer – slett ikke den type mennesker som glir lett inn sammen med andre og tilpasser personlighetbe til det andre venter” (Senge & Lillebø, 1991, p. 236)

Det er ikke vennskap, men en annen form for grupperelasjon som gjorde laginnsatsen spesiell.

De tre klassiske bidragsyterne i litteraturen om lærende organisasjoner er Chris Argyris og Donald Schön (Argyris & Schön, 1996), Peter Senge (1990) og Ikujiro Nonaka og Hirotaka Takuchi (Nonaka & Takeuchi, 1995). Alle tar utgangspunkt i at den praksisnære kunnskapen vi bruker for å gjøre jobben vår, ikke er fakta vi har lest i en bok eller tilegnet oss på skolebenken, men at arbeidstakerne selv skaper kunnskap i møte med konkrete oppgaver og kolleger. «De tre sentrale forfatterne vektlegger den praksisnære læringen

som foregår hver dag i små grupper og team. De hevder at dette er avgjørende både for bedre prestasjoner, spredning av kunnskap i organisasjonen og innovasjon». (Skalde, Skaret, & Norge Utdannings- og, 2005, p. 15)

2.1.3 Støttelitteratur

Foreldrearbeid med barnet i fokus (Drugli & Lichtwarck, 1998)

Drugli skriver om foreldresamarbeid (Drugli & Lichtwarck, 1998, p. 9). Med foreldresamarbeid mener vi det samarbeidet som ansatte i ulike instanser som arbeider med barn, legger opp til overfor hele foreldregruppen. Hun skriver at i følge læreplanverket er det viktig at foreldrene får informasjon knyttet til skolen som system, men foreldrene skal ikke bare være passive mottakere av informasjon. Det skal også legges til rette for at foreldrene kan være aktivt med i utviklingen av skolehverdagen. Dette samarbeidet skal ha «eleven i sentrum». (Drugli & Lichtwarck, 1998, p. 11). «Foreldresamarbeidets primære hensikt er å fremme helhet rundt barnet i ulike livsarenaer.» (Drugli & Lichtwarck, 1998, p. 64).

Foreldre og fagfolk (Bø, 2011),

Bø (Bø, 2002) hevder å finne tre grunnleggende vilkår for at samarbeidet mellom skole og hjem skal fungere slik som det er beskrevet over. Det første vilkåret handler om **mening**. Med dette menes det at foreldres emosjoner, vilje og motivering knyttet til skolen har betydning for hvordan samarbeidet fungerer. Mening innebærer også en kognitiv forståelse av situasjonen. Den andre faktoren Bø peker på er **innflytelse**. For at foreldrene skal delta i samarbeidet er en følelse av innflytelse, i form av å bli sett og hørt, ha handlings- og påvirkningsmuligheter, sjanse for å få noe til, en følelse av at det nytter å gjøre noe og kontroll over situasjonen, en avgjørende faktor. (Bø, 2002) Det siste vilkåret Bø understreker er **støtte**. For at foreldrene skal være i stand til å involvere seg i samarbeidet må foreldrene oppleve at de har tilgang på de ressurser som kreves i denne relasjonen. Dette kan handle om at andre viser emosjonell støtte, som innebærer å bli vist sympati og at man verdsettes av andre. Det å kunne få vurdering av egen atferd og hjelp til å vurdere og løse problemer av andre kan kalles vurderingsstøtte, mens materiell støtte og instrumentell støtte innebærer å vite at man er økonomisk trygg og kan få praktisk hjelp. Informativ støtte, som betyr å få kunnskaper, innsikt og ferdigheter gjennom andre, er den siste faktoren ved denne forståelsen av støtte.

Spurkelands relasjonsledelse (Spurkeland, 1998)

Spurkelands tilnærming er et ønske om å gi tanker og refleksjoner som leder tankene inn på det mellommenneskelige i ledelse. Vil du påvirke, må du dele makt. Da øker innflytelsen. Ved å dele makt, viser du tillit, og da får du tillit som gjenytelse. (Spurkeland, 1998, p. 11) Derfor går du ikke inn i ledelse for å demonstrer makt og styrke, men for å påvirke likemenn. Du må innrømme at alene er du hjelpeløs, men i et sterkt lag kan dere sammen flytte fjell. Det krever relasjonelt mot for å mestre alle de utfordrende relasjonelle situasjonene du møter. Det betyr at du må ta opp med deg selv hvordan det står til med ditt relasjonelle mot – din evne til å møte andre mennesker. Det motsatte av relasjonelt mot er relasjonell feighet. Det er å unnvike de samtalene du vet du skulle ha tatt, men som du tror koster deg mye energi. Unnvikende ledelsesadferd er trolig vårt viktigste forbedringsområde.

Annen forskning

Prosjektet Hjem–skole-samarbeid for et godt læringsmiljø (Helgøy & Homme, 2012).

Undersøkelsen viser et bredt mangfold av ideer og intensjoner om bedring av hjem–skole-samarbeidet for å få foreldrene til å involvere seg på flere områder. Det er fokus på å myndiggjøre foreldrene, men prosjektet ser at nye forpliktelser som kontraktsfesting mellom skole og hjem og innføring av obligatorisk oppmøte på foreldremøter har klare ansvarliggjøringshensikter innbygget. Ansvarliggjøring relateres til et formål og ønske om å endre foreldrenes holdning til skolen, og til foreldrerollen, for at foreldrene skal føle seg mer forpliktet overfor skolen. Foreldrene opplever et sterkt press om å undertegne samarbeidsavtaler. De får signaler om at skoleeier/skolen har liten tro på foreldrenes forutsetninger og er eksempel på strategisk bruke av skolens institusjonelle makt jf. betingelser ved negative erfaringer fra hjem–skole-samarbeid (Nordahl, 2003). Det samme gjelder for «obligatoriske» foreldremøter hvor skolen utøver sin institusjonelle makt overfor foreldrene, selv om intensjonen er bedret samarbeid. Tiltak som bærer preg av ansvarliggjøring kan føre til negative erfaringer fra samarbeidet mellom hjem og skole (Nordahl, 2003) Forskningsresultatet viser at skolene er usikre på hvordan samarbeidet kan vitaliseres og bedres, og mange påpeker at foreldrene er mer opptatt av å stille krav enn å bidra selv.

Artikkelstafetten (læring, 2003-2004) beskriver hovedutfordringer for skolen som lærende organisasjon. I stortingsmeldingen «Kultur for læring» (St. meld 33. Kultur for læring (2003-2004) (2004) ble det pekt på at skolens læringskultur kan hemmes av at skolen som organisasjon mangler en tradisjon for å reflektere over den kunnskapen både skolen og hver enkelt medarbeider i skolen sitter inne med, og hvordan denne kunnskapen kan spres og deles. Utnytter skolen i for liten grad de mulighetene som ligger i å ta i bruk arbeidsplassen som læringsarena?

3 Metode

3.1 Valg av undersøkelsesdesign

Case

Jeg har valgt et kvalitativt design med bruk av fokusgruppeintervju og dybdeintervjuer for å belyse hvordan skolen bruker foreldremøtet og i hvilken grad det brukes som en samarbeidsarena .

Foreldremøtet er caset for denne studien. Det er med utgangspunkt i at foreldremøtet kan sees som en del av en prosess i et samarbeid mellom hjem og skole. Yin (Yin, 2014, p. 237) definerer case som: “the main subject of study in a case study-usually a concrete entity (e.g., a person, organization, community, program, process, policy, practice, or institution, or an occurrence such as a decision).” Caset springer ut fra en empirisk virkelighet og kan sees på som konvensjonaliserte. Case, som er empirisk virkelige og kan sees på som generelle og konvensjonaliserte, innebærer at det i mindre grad er nødvendig å verifisere deres eksistens eller etablere empiriske grenser i løpet av studien (Ragin & Becker, 1992, pp. 9-10).

Casestudie som metode underbygges ved at tre betingelser oppfylles. En av betingelsene dreier seg om formen på forskningsspørsmålet. Spørsmålet bør innledes med et «hvordan» eller «hvorfor» (Yin, 2014, p. 9). Hovedforskningsspørsmålet (problemstillingens form) i denne undersøkelsen oppfyller betingelsen: «Hvordan kan skolen benytte foreldremøtet som arena for å styrke samarbeidet med foresatte». De to andre betingelsene gjelder om det i undersøkelsen kreves kontroll over adferdsmessige hendelser, samt om studien fokuserer

på nåtidshendelser (Yin, 2014, p. 9). Begge disse betingelsene oppfylles ved at fokuset dreier seg om hvordan foreldremøtet brukes som nåværende arena til samarbeid mellom hjem og skole, samt at undersøkelsen baseres på utsagn rundt hendelser, der hendelsene har foregått uten kontroll eller innvirkning fra studien.

Kvalitativ metode

Fordeler

Ønsket var tidlig å studere foreldremøtets funksjon som samarbeidsarena for hjem-skole, ved å undersøke læreres og skolelederens intensjon med og gjennomføring av foreldremøter. Dette har vært grunnlaget for å finne meningen med disse møtene mellom hjem og skole. Med dette som utgangspunkt har det vært naturlig å studere problemstillingen ved å undersøke i dybde heller enn bredde. Dette innebærer at valget har falt på en kvalitativ tilnærming. Kvalitativ metode egner seg til å hente frem nyanser og en helhet rundt den konkrete virkeligheten som studeres (Repstad, 2007, p. 17). Dette gjøres ved å skape en nærhet, som for eksempel gjennom intervjuer, til det som studeres. Et viktig kjennetegn ved kvalitativ metode er også fleksibiliteten til å eksempelvis kunne endre spørsmål underveis i datainnsamlingen, enten ved å legge til eller fjerne spørsmål, samt kunne stille oppfølgingsspørsmål (Repstad, 2007, pp. 18-19). Åpenhet, nærhet og relevans vektlegges i tillegg av Jacobsen (Jacobsen, 2015, p. 129) som fordeler knyttet til kvalitative data. Nærhet fremmes ved at de som undersøkes møtes på deres premisser, med mål om å få deres oppfatning av det som studeres (Jacobsen, 2015, p. 129). Nærhet fremmer åpenhet i forskningsmetodikken ved at respondentene i stor grad bestemmer hva slags informasjon forskeren får (Repstad, 2007, p. 129). På denne måten legger kvalitative data få føringer på den informasjonen forskeren får og kan slik påstås å ofte ha høy relevans (Jacobsen, 2015, p. 129). Relevansen kan sies å være høy i forhold til at respondentene presenterer sin virkelighet slik den oppfattes.

Ulemper

Ved bruk av kvalitativ metode er det viktig også å være oppmerksom på hvilke ulemper en slik metode kan knyttes opp til. Jacobsen (Jacobsen, 2015, p. 131) skriver blant annet at kvalitativ metode kan være ressurskrevende ved at det er tidkrevende, det kan medføre generaliseringsproblemer og dataene kan være vanskelige å tolke på grunn av

nyanserikdom og kompleksitet. Generaliseringsproblemet retter seg mot at fordi kvalitativ metode er ressurskrevende så kan man rekke bare over et fåtall respondenter (Jacobsen, 2015). Dette gir et spørsmål om respondentene er representative for andre enn seg selv og vil ha betydning for studiens eksterne gyldighet (Jacobsen, 2015). Nærhet kan også føre til en ulempe i forhold til at forskeren kan miste evnen til å forholde seg kritisk og fritt i forhold til respondentene (Jacobsen, 2015, p. 132).

3.2 Datainnsamling

3.2.1 Forberedende arbeid

Dokumentanalyse

Dokumentanalyse gjelder også skriftlig materiale som kan benyttes til å kaste lys over en studies problemstilling (Repstad, 2007, p. 103). Foreldreundersøkelsen og elevundersøkelsen er årlige undersøkelser som diraktoratet sender rundt til alle skolene i Norge. Før datainnsamlingen leste jeg gjennom den siste undersøkelsen for å få innsikt i problemområdet for studien. Det var til hjelp for blant annet å finne relevante forskningsspørsmål.

Godkjenning og innpass

Prosjektet er godkjent via NSD (Norsk senter for forskningsdata)

Før jeg kontaktet skolene og gjennomførte intervjuene, fikk jeg innpass til de enkelte skolene gjennom godkjenning av skolesjefen.

Utvalg generelt for studien

Mine første tanker om utvalg var å intervju skoleledelse, lærere og foresatte, men jeg fant at det var interessant og tilstrekkelig for denne oppgaven å høre skolens synspunkter om hvordan de planlegger og gjennomfører foreldremøtet. Jeg avgrenset og tok derfor ikke med foreldrestemmen. Jeg gjennomførte intervjuer med 4 skoleledere og 8 lærere.

Jeg gjennomførte både dybdeintervjuer (en-til-en intervjuer) og fokusgruppeintervjuer.

Felles for både dybdeintervjuene og fokusgruppeintervjuene var «map tasking», hvor de

ble bedt om å tegne en skisse av foreldremøtet, utdeling av en elementoversikt og intervjuguiden. Dybdeintervjuene beskrives nærmere i neste kapittel, og deretter beskrives fokusgruppeintervjuene.

Skole 1	Skole 2	Skole 3
Leder A	Leder B	Leder D
Lærer 1	Leder C	Lærer 8
Lærer 2	Lærer 4	
Lærer 3	Lærer 5	
	Lærer 6	
	Lærer 7	

Figur 1. Oversikt over informanter

De semi-strukturerte intervjuene ble gjennomført med 1 leder fra en ungdomsskole og 1 leder og 1 lærer fra en barneskole. For å dekke årene i grunnskoleløpet iog få mulighet til å skaffe en vis dybdeinnsikt valgte jeg å intervju en leder fra barneskolen og en leder fra ungdomsskolen.

3.2.2 Intervjuer

Semi-strukturerte dybdeintervjuer

Bryman (Bryman, 2012, p. 716) definerer semistrukturert intervju på denne måten:

«A term that covers a wide range of types. It typically refers to a context in which the interviewer has a series of questions that are in the general form of an interview guide but is able to vary the sequence of questions. The question are frequently somewhat more general in their frame of reference from that typically found in a structured interview schedule. Also, the interviewer usually has some latitude to ask further questions in response to what are seen as significant replies”

Videre skriver Bryman (Bryman, 2012, p. 213) at terminologien dybdeintervju ofte refererer til blant annet semi-strukturerte intervjuer. Semistrukturerte intervjuer kan omfatte både en-til-en intervjuer og også fokusgruppeintervjuer. Forskjellen ligger i at en-til-en intervjuene ofte er mer styrt av den som intervjuer, mens i intervjusettingen i fokusgrupper så må litt av styringen slippes til fordel for diskusjoner i gruppene.

Det kan nok hevdes at på samme måte som små fokusgrupper gir mer informasjonsdybde fra deltakerne enn ordinære fokusgrupper (se kapittel om størrelse på gruppene), så kan

også en-til-en intervjuer gi mer informasjonsdybde enn fokusgruppeintervjuer. En-til-en intervjuer i denne studien kalles heretter semi-strukturerte dybdeintervjuer. Grunnen til å gjennomføre semi-strukturerte intervjuer i denne studien har vært å få en dypere innsikt i hvordan (lærere/skoleledere?) oppfatter virkeligheten knyttet opp til foreldremøters funksjon og gjennomføring. Fordelen med denne type intervjuer er nettopp muligheten informantene har til å gi innblikk i hvordan de selv opplever deres virkelighet (Bryman, 2012, pp. 470-471). Semi-strukturerte intervjuer styres i noen grad av intervjuguiden, men er allikevel relativt ustrukturerte og fleksible (Bryman, 2012, pp. 473,471 og 450). I fleksibiliteten ligger det at formen på intervjuet legger til rette for at den som intervjuer kan respondere på den retningen informanten leder intervjuet i og slik ha mulighet til å justere studiens fokus fordi viktige temaer eller problemområder kan bli synliggjort (Bryman, 2012, p. 470). Fokuset kan i for stor grad bli på enkeltmennesket ved at sosiale og materielle strukturer og rammevilkår neglisjeres, og dybdeintervjuer kan på den måten bli kontekstløse (Repstad, 2007). Ved å stille konkrete spørsmål om faktiske forhold vil det bidra til å unngå å miste konteksten (Repstad, 2007).

I gjennomføringen av disse intervjuene har det vært viktig å være oppmerksom på noen utfordringer. Dette gjelder uventet adferd fra den som intervjues, omgivelser som kan virke distraherende, forskerens forutinntatthet og forventinger som kan speiles i spørsmålstillingen, å opprettholde fokus under utspørringen som innebærer å komme med oppfølgingsspørsmål eller klargjørende spørsmål samt å håndtere sensitive temaer og emosjonelt ladede situasjoner Roulston et al., 2003 i Bryman,(Bryman, 2012, pp. 474-475). Eksempler kan være en forutinntatthet i egenskap å ha vært leder av et foreldreutvalg med tett samarbeid med det nasjonale foreldreutvalget og min rolle som mor til tre barn i skolealder. En annen utfordring kan være min kompetanse som student og ikke profesjonell forsker som kan gi manglende erfaring i å stille relevante oppfølgingsspørsmål.

Utvalget

Dybdeintervjuene ble gjennomført med to ledere fra hver sin skole. 1 barneskole og 1 ungdomsskole.

Fokusgruppeintervju

Hvorfor velge fokusgruppe som metode?

«The focus group technique is a method of interviewing that involves more than one, usually at least four interviewees» (Bryman, 2012, p. 501). Bryman (Bryman, 2012, p. 712) sin definisjon av fokusgruppe vektlegger I tillegg at et relativt klart definert tema vektlegges ved utspørringen og det er focus på interaksjonen mellom medlemmene innenfor gruppen og den felles konstruksjonen av mening. Noe av poenget med fokusgruppeintervjuer er å intervjuer deltakerne på en relativt ustrukturert måte slik at de sammen kan fortolke temaet som forskeren er interessert i (Bryman, 2012, p. 503). Metoden legger også til rette for at de som inngår i fokusgruppe kan utforske hverandres årsaker til de synspunktene de gir uttrykk for, noe som kan føre til at forskeren utvikler en forståelse som handler om hvorfor folk føler som de gjør (Bryman, 2012, p. 503). Det er i tillegg en større mulighet for at områder som deltakerne selv mener er viktige kan komme til overflaten enn ved en-til-en intervjuer, fordi forskeren må oppgi noe kontroll over intervjuflyten til deltakerne (Bryman, 2012, p. 503). Fokusgrupper har også en styrke i at deltakerne kan utfordre hverandres synspunkter og diskutere med hverandre slik at de må reflektere over deres synspunkter, og inkonsistente svar blir slik lettere forklart eller revurdert (Bryman, 2012). Fokusgrupper kan også anees å reflektere i større grad det virkelige liv, dvs. kan anees mer naturalistisk, enn en-til-en intervjuer ved at prosessen der mening konstrueres trer frem (Bryman, 2012, p. 503).

Jeg ønsket å gjennomføre fokusgrupper for å få en best mulig oversikt over likheter og ulkheter i hvordan et foreldremøte planlegges ig gjennomføres. Jeg ønsket å få tak i mest mulig informasjon, reflesjoner og diskusjoner om hvordan møtet blir brukt i et samarbeid med foresatte uten at jeg skulle styre for mye av diskusjonen.

Størrelse på gruppene

Størrelsen på fokusgrupper kan karakteriseres som minigrupper (med tre til fem deltakere) og ordinære grupper (med minst seks deltakere) (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010, p. 105). Det er fordeler og ulemper med begge størrelsene. Minigrupper gir mer taletid til hver deltaker, noe som kan være nyttig der deltakerne har lang erfaring i forhold til temaet som diskuteres og man ønsker å høre mest mulig fra hver av deltakerne (Johannessen et al., 2010, p. 105). Det kan være enklere å være åpen og ta ordet i en liten gruppe (Johannessen et al., 2010, p. 105). Det kan også være lettere å få frem detaljerte historier, personlige fortellinger, samt diskutere kompliserte, kontroversielle og/eller

sensitive temaer (Johannessen et al., 2010, p. 105). Det er samtidig viktig å være oppmerksom på at det kan være vanskelig å få til diskusjoner i små grupper samt at noen av deltakerne kan fremstå som eksperter eller ikke ønske å samarbeide med de andre deltakerne (Johannessen et al., 2010, p. 105). Ordinære grupper kan benyttes der forskeren ønsker å få frem en bredde synspunkter, holdninger, erfaringer og fortolkninger heller enn en mer detaljert informasjon som ved minigrupper eller også e-til-en intervjuer (Johannessen et al., 2010, pp. 105-106). Ved diskusjoner som flyter fritt, gjennom at deltakerne gjerne ønsker å dele ideer, så får forskeren innsikt i deltakernes uttrykk av deres opplevelse av likheter og ulikheter mellom dem (Bryman, 2012, p. 106). En av ulempene med større grupper er at noen deltakere i mindre grad blir synlige i diskusjonene (Johannessen et al., 2010, p. 106).

I denne studien ble det en minigruppe (3 deltagere) og en ordinær gruppe (6 deltagere). Min vurdering er at taletid og diskusjoner ikke var så avhengig av størrelsen, men heller på sammensetningen av gruppen. Begge gruppene fortalte om temaet foreldremøte. Alle kom til ordet i begge gruppene, men jeg observerte at deltakerne lettere kom til ordet, taletiden ble mer delt og diskusjonene ble lettere satt i gang i den ordinære gruppen. Den ordinære gruppen hadde en sammensetning med ulik alder, erfaring og roller, men hadde jobbet sammen som gruppe i mange år. Minigruppen var likere i alder og hadde samme roller. De hadde jobbet mange år samtidig, men ikke i en felles gruppe.

Antall grupper

Det som er vesentlig ved vurderingen av hvor mange fokusgrupper som skal inngå i et forskningsprosjekt er når forskeren kan begynne å forvente hva som vil komme frem av informasjon i neste fokusgruppe (Johannessen et al., 2010). Morgan (1997) legger til grunn at tre til fem grupper vil kunne gi tilstrekkelig informasjon, og argumenterer for at flere grupper sjelden vil gi ny informasjon (Johannessen et al., 2010, p. 106).

Jeg har to fokusgrupper, men dybden jeg ønsker i forhold til temaet blir sikret ved å gjennomføre semi-strukturerte intervjuer i tillegg. Ved å gjennomføre fokusgruppeintervjuer, ønsker jeg å studere variasjonen i forskningsspørsmålene og er ute etter dybden. Derfor velger jeg også skoler med ulike elevgrupper i forhold til utfordringer. Datamaterialet er stort nok til å kunne hevde at jeg kanskje ser en tendens. Ved både å ha gruppeintervjuer og enkeltintervjuer.

Selv om det er gjennomført få gruppeintervjuer slik at jeg ikke med stor grad av sikkerhet kan si t jeg har nådd et metningspunkt (at de samme svarene på spørsmålene begynner å komme igjen etter hver gruppe som intervjues) vil jeg studien har ganske god ekstern validitet. Det er fordi jeg mener at studien kan være av akademisk interesse, ved at jeg kan se noen sammenhenger som det bør forskes videre på.

Utvalget

I den ene fokusgruppen var det bare lærere. I den andre fokusgruppen var både skoleledere og lærere samlet.

Grunnskolen i en kommune fikk spørsmål om å delta i forskningsprosjektet etter at skolesjefen hadde godkjent det. Jeg valgte å gjennomføre intervju ved de tre første skolene som ønsket å delta. Det var 2 ungdomsskoler og 1 barneskole.

Skoleleder fikk ingen føringer for hvem som skulle være med. Deltakerne i gruppene var kollegaer på samme skole. En vurdering av utvalget innebærer hvorvidt deltakerne i gruppene skal kjenne hverandre eller ikke. En gruppe kollegaer karakteriseres som en naturlig gruppe (Bryman, 2012, p. 510). Fordelene med naturlige grupper er at diskusjonene kan forløpe så naturlig som mulig (Bryman, 2012, s. 510). Ulempene med slike grupper er at deltakelsen kan bli preget av at informantene har antakelser ut fra en «tar det for gitt» - tenkning (Morgan 1998a i Bryman 2012 s. 510).

Et interessant spørsmål i forhold til kvaliteten på fokusgruppeintervjuene er hvorvidt lederne og deres ansatte bør være i samme fokusgruppe, eller om undersøkelsen bør gjennomføres med fokusgruppeintervju med lederne og de ansatte i hver sine grupper. Repstad (2007) hevder at et problem med fokusgruppeintervjuer kan være at det bare er syn som kan presenteres offentlig som kommer fram. Dette kan representere en feilkilde. En måte å redusere feilkilden på er ved å ha fokus på at aktørene er i sosialt vante og trygge grupper (Repstad, 2007). Dermed må jeg i min forskning vurdere hvorvidt deltakerne i fokusgruppen skal bestå av en organisatorisk hierarkisk struktur eller ikke. En hierarkisk struktur kan dempe opplevelsen av å kunne uttrykke politisk ukorrekt informasjon. Det er også i denne fasen viktig å forsøke å hente ut informasjon som kan belyse ulike elementer ved case som er relevant for problemstillingen.

3.2.3 Strukturen på gjennomføring av fokusgruppeintervjuene og dybdeintervjuene

Informantene ble først bedt om å tegne en skisse av møtet (map-tasking). Det ga et utgangspunkt for beskrivelser av gjennomføring av foreldremøtet. Jeg ga dem også en oversikt med hvilke elementer et foreldremøte kan inneholde og ba dem fortelle hvilke elementer foreldremøtet på deres skole inneholdt og hvor store deler de utgjorde av møtet.

Map-tasking

Map-tasking de første 10 minuttene av intervjuene. Deltakerne ble bedt om å tegne festen (foreldremøtet), også kalt map-tasking. De fikk utdelt ark og fargeblyanter.

I fokusgruppene ble det lagt opp som en felleoppgave, der deltakerne ble bedt om å tegne et bilde i fellesskap. Effekten på stemningen i fokusgruppeintervjuet var også vurdert slik at map-tasking kunne bidra til at deltakerne kunne komme raskere tett på hverandre og føle seg tryggere i en uvant setting.

For både fokusgruppeintervjuene og dybdeintervjuene var hensikten var å få en visuell oversikt over møtearenaen, og fungerte slik som en hjelp for meg til økt innsikt i møtesituasjonen. Dette ga et viktig bidrag til datainnsamlingen via intervjuene. I tillegg fungerte map-tasking som en uformell start på intervjuene. Tanken var at map-tasking skulle fungere som oppvarming til selve intervjuet, samtidig som det ga et innblikk i gjennomføringen av møtet og hvilken plassering møteleder har i forhold til deltakerne. Det var tenkt å gi et utgangspunkt for å få informasjon om hvorvidt det er dialog eller enveiskommunikasjon ved gjennomføringen av foreldremøtene.

Elementoversikten

Deretter ble elementoversikten med fire rubrikker delt ut. Dette var et hjelpemiddel under både fokusgruppeintervjuene og dybdeintervjuene for at de samme spørsmålene skulle stilles i hvert intervju. Deltakerne ble bedt om å krysse av i rubrikkene i elementoversikten for hva de gjorde og i hvilken grad. Det var samtidig et poeng å ikke binde deltakerne til de elementeksemplene som stod i oversikten. Den ene rubrikken ble derfor lydende «Annet?», uten å spesifisere noen elementer der. Utkryssingen tok maksimalt to minutter. Oppgaven deltakerne fikk var: Hvilke elementer inneholder foreldremøtet? Hvor stor andel utgjør de

ulike elementene? Hvordan gjennomføres de ulike elementene? For fokusgruppeintervjuene ble utryssningen en felles oppgave.

Denne ble et fint verktøy for samtale videre i intervjuet. Den lå fremme hele tiden og informantene kom flere ganger tilbake til den mens de snakket om den.

Intervjuguiden som en lett struktur (både for fokusgruppene og dybdeintervjuene)

Videre i intervjuet fulgte diskusjonene og spørsmålene i stor grad temaene: møteledelse, relasjoner, planlegging, gjennomføring og evaluering.

Intervjuguiden sikrer at relevante spørsmål for problemstillingen og forskningsspørsmålene stilles; alle viktige temaer blir berørt (Bryman, 2012). Følgende spørsmål var veivisere for diskusjonene og samtalene:

- Hva er intensjonen med foreldremøtet?
- Har foreldremøtet en funksjon for å bli kjent (relasjonsbygging), eller kan det være en idé/ et behov for å jobbe mer målrettet med å bruke foreldremøtet for å bli bedre kjent?
- Trener du/dere på møteledelse? I tilfelle hvordan?
  - Opplever du/dere at lærere har tilstrekkelig kompetanse på disse feltene gjennom sin utdanning/ er dette noe skolen har focus på i sin interne kompetanseutvikling?
- Hvilken rolle har du i foreldremøtet? Hvem leder møtet?
- Bruker du/dere prosessverktøy? («samspillet», «Diaglo» eller andre verktøy)
- Hvordan pleier stemningen å være i foreldremøtet?
- Hvilke strategier har du/lærerne for å møte ulike stemninger?
- Har møtedeltakerne tilstrekkelig trygghet til å diskutere vanskelige temaer på foreldremøtet?
  - Vet du hvordan de andre voksne opplever foreldremøtet?
- Hvor god oversikt har du over hvilke foresatte som hører til hver enkelt elev?
- Hvor godt kjenner du lærerne? Elevene? Foresatte?
- Har dere en evaluering av foreldremøtene? I tilfelle hvordan?
- Tenker du at foreldremøter kan brukes i en annen form? I tilfelle hva burde det etter din mening være?
- Er det andre ting du tenker på om foreldremøtet før vi nå avslutter?

3.2.4 Transkripsjon

Intervjuene ble skrevet ut i sin helhet på original dialekt. I presentasjonen av resultatene er sitater skrevet på bokmål. Det er fordi det gjør fremstilling enklere å jobbe med. Det var også for å ivareta informantenes anonymitet.

3.2.5 Ethiske betraktninger

Det kan diskuteres hvor lett det er å opprettholde informantenes anonymitet ved intervjuer i fokusgrupper. Deltagerne som har vært i samme grupper vil kunne kjenne igjen de andres utsagn. Selv om noen utsagn vil være gjenkjennelige for deltagerne i gruppen, kan man likevel si at undersøkelsen oppfyller krav fra NSD ved at verken navn, sted eller annet gjør det sporbart- bortsett fra de om har deltatt i studien.

Undersøkelsen er basert på frivillighet. Det er liten mulighet for å identifisere enkeltpersoner ut i fra data. Deltakerne er informert om håndtering av materialet.

3.3 Kvalitet på data

Intern validitet

Validitet dreier seg om at vi har målt det vi ønsker å måle, det vil si den informasjonen vi benytter til å trekke konklusjoner samsvarer med studiens forskningsspørsmål og slik belyser problemstillingen (Repstad, 2007, p. 134). Intern validitet henviser til hvorvidt resultatene i en studie kan oppfattes som riktige (Jacobsen, 2015, p. 228).

Studieobjektene representasjon av virkeligheten, og kvaliteten på den informasjonen de gir, kan være avhengig av hvor nært de er det fenomenet som beskrives (Jacobsen, 2015, p. 229-230). Informantene i denne studien har hatt ansvaret for planlegging og gjennomføring av foreldremøter og har gjennom intervjuene beskrevet hendelser de selv har opplevd. De kan dermed sees på som førstehåndskilder. Førstehåndskilder har høyere evne til å til å formidle riktig informasjon om den virkeligheten som studeres enn andrehåndskilder (Jacobsen 2015, p. 230). Også informantenes vilje til å gi riktig informasjon er en viktig del av refleksjonen rundt en studies interne validitet (Jacobsen, 2015, p. 230). Jacobsen (2015, p. 230) hevder at ulike interesser hos informanter kan føre til at de gir et uriktig bilde av virkeligheten. Nettopp ved bruk av fokusgruppeintervjuer kan slike fortegnede bilder av virkeligheten avdekkes under diskusjonene samt at deltakerne gjennom diskusjonene kan justere egne utsagn underveis i intervjuet. Disse muligheten oppstår ved

at, slik Bryman (2012, p. 503) skriver, deltakerne i fokusgruppene gjerne utforsker hverandres årsaker til synspunkter medlemmene av gruppen synliggjør. I tillegg vil informasjon som kommer uoppfordret fra informanter i en undersøkelse ofte tillegges større gyldighet ved at slik informasjon kan antas å ligge nærmere informantens virkelighetsoppfatning enn om informasjonen hadde vært delt etter en styring fra forskerens side (Jacobsen, 2015, p. 232). Både i fokusgruppeintervjuene og i dybdeintervjuene drev informantene i stor grad samtalene selv og ga på den måten verdifull uoppfordret informasjon til denne studien.

Spørsmålet rundt hvorvidt forskeren har klart å gi en sann representasjon av dataene i en studie er også relevant å diskutere knyttet opp til intern validitet (Jacobsen, 2015, p. 233). En viktig del i del av arbeidet med å representere dataene riktig å gjennomgå de kategoriene/hendelsen som dataene skal ordnes innunder flere ganger. Jeg startet med en kategorisering som omhandlet noen begreper fra teori rundt relasjonsbygging: tillit, kommunikasjon, relasjonskompetanse, dialog og samarbeid. Disse viste seg å ikke fungere godt nok til å organisere datamaterialet i denne studien. Derimot ble forskningsspørsmålene en god måte å kategorisere de empiriske datene på. Denne kategoriseringen førte til en oversikt over resultatene og ga utgangspunktet for ulike temaer som speiles i drøftingen av resultatene.

Jacobsen (2012, p. 237) skriver at gyldigheten til en undersøkelse styrkes ved at andre fagfolks konklusjoner sammenfaller med konklusjonen til den gjeldende undersøkelsen. Resultatene i denne undersøkelsen sammenfaller med en undersøkelse som utdanningsdirektoratet har gjennomført. Dette er med på å ytterligere validere denn studiens interne validitet.

Ekstern validitet

«Mens den interne gyldigheten går på om vi har beskrevet et fenomen på riktig måte, dreier den eksterne gyldigheten seg om i hvilken grad funnene fra en undersøkelse kan generaliseres til andre enn dem man faktisk har undersøkt». (Jacobsen , p. 237)

Til fordel for dette er at jeg har brukt 3 ulike skoler, et informantgrunnlag på 12 personer og at det er gjennomført både i form av fokusgruppe- og dybdeintervjuer. Til sammen skaper dette en soliditet. Med eksterne validitet glemmer man noen ganger den akademiske veriden en studi kan ha- slik at selv om den kan væ lit generaliserbar, kan den likevel ha ektern gyldighet ford den har akademisk interesse. I dette tilfellet er studien

særlig interessant fordi fokuset for studen er særlig interessant er foreldremøtet som samarbeidarena. som i mindre grad har vært forsket på på denne måten.

Reliabilitet

Reliabilitet dreier seg om i hvilken grad undersøkelsen er pålitelig (Jacobsen, 2015, p. 241) Jeg kan gjennom metodebruken ha påvirket resultatene i noen grad. Samtalen kan også være formet av intervjuer (Jacobsen, 2015, p. 242).

Intervjuene ble gjennomført på arbeidsplassen til informantene. De ble derfor gjennomført i en kjent kontekst. Det styrker reliabiliteten. (Jacobsen, 2015, p. 245).

4 Presentasjon av resultater

Her presenterer jeg datene jeg har samlet inn gjennom samtalene med skolene. Først presenterer jeg tegningene fra respondentene. Deretter presenterer jeg uttalelsene fra lederne og lærerne. Jeg fikk et rikt datamateriale, men det måtte komprimeres for å bli håndterbart. I masteroppgaven vil i mange tilfeller en systematisering innebære at materialet på en eller annen måte komprimeres, noe som medfører fare for at en del detaljer blir borte (Everett & Furseth, 2012, p. 146). Jeg har plukket ut de uttalelsene som jeg tolker/oppfatter som relevante og nødvendige for å belyse problemstillingen min «Hvordan kan skolen benytte foreldremøtet som arena for å styrke samarbeidet med foresatte». Jeg presenterer svarene med enkelte kommentar underveis. Sitater er skrevet med et innrykk i teksten. Punkt i sitatene markerer at noe av transkripsjonen i sitatet er utelatt i arbeidet med analysen. Sitater som gjelder bruk av andre møtepunkter som FAU-møter er ikke tatt med. Meningsinnholdet i setningene skal ikke være tatt ut av sin sammenheng selv om jeg har utelatt «pauseord» og muntlige «fyllord».

Jeg har systematisert uttalelsene etter disse forskningsspørsmålene

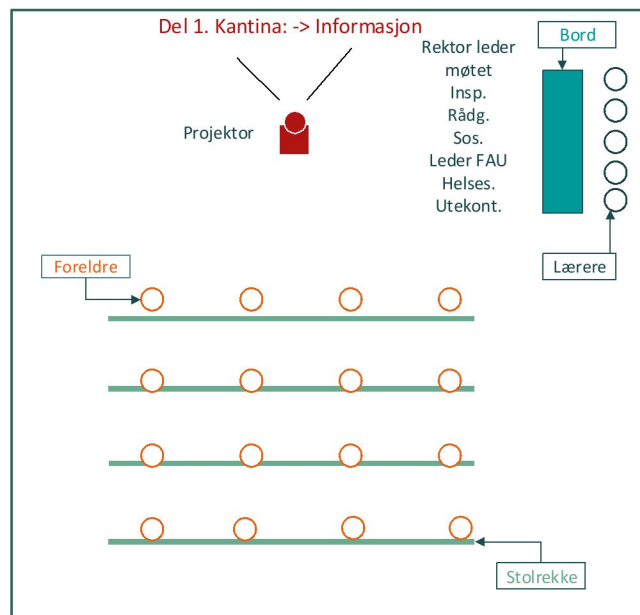
1. Hvordan gjennomføres foreldremøter?
2. Hva er skolelederen og lærerens intensjon med foreldremøtet?
3. Hvilken kompetanse har de som leder foreldremøtene i møteledelse?
4. Hvilke strategier har man for vanskelige temaer?
5. Hvordan utvikler skolen samarbeidsrelasjoner med foreldrene?
6. Hva sier skolen om forbedringsmuligheter

Etter presentasjon av uttalelsene vil jeg oppsummere hovedfunnene mine. Med utgangspunkt i disse vil jeg trekke ut noen temaer sentrale temaer (mening, innflytelse, støtte), som jeg vil ta med til drøftingen i neste kapittel. Det er mange temaer som kan trekke ut av materialet og som er belyst i ulike forskningsprosjekt og teorier. På grunn av omfanget må jeg velge noen som jeg mener er mest relevante for min problemstilling.

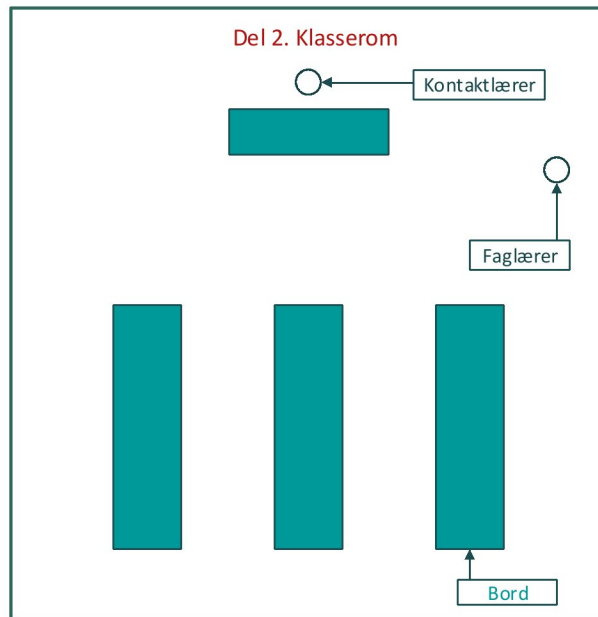
4.1 Hvordan gjennomføres foreldremøtet

Respondentene fikk i oppgave å tegne møtet samtidig som de fortalte meg hvordan de gjør det på hver enkelt skole. Her er tegningene og utdrag av uttalelsene jeg fikk. Underveis i presentasjonene kommenterer jeg enkelte sitater som jeg vil drøfte nærmere i neste kapittel

Leder A

Figur 2 – foreldremøte del 1 leder A

Figur 3 Foreldremøte del 2 leder A

Vi ser av tegningen at foreldremøte del 1, skjer i aulaen/kantina. Ledelsen står foran. Lærerne står også foran, men bak et bord, litt på siden. Projektor er sentralt plassert og foresatte sitter som tilhørere. De er plassert på benker etter hverandre. Foreldremøte del 2, skjer på hvert enkelt klasserom. Kontaktlærer er tegnet foran forsamlingen, bak bordet. Faglærer står på siden foran. Foresatte sitter ved bordene til elevene.

Tegningene viser hvordan møtedeltagerne er plassert i forhold til hverandre. Umiddelbare tanker er at begge tegningene illustrerer at samarbeid ikke har stort fokus på møtet siden deltakerne er plassert på tilskuer/tilhørerplass og dermed er det markert et skille mellom skole og hjem. På møte del 1 blir felles fokus møtelederen og/eller projektor som krever oppmerksomhet. I klasserommet del 2, vil flere foresatte kunne se hverandre enn i aulaen, fordi de sitter rundt elevenes bord.

Leder A

«Det pålegges skolen et ansvar for å informere foresatte foreldre og foresatte om alt nytt»

Leder er tydelig på at hun er forpliktet til å holde et møte som informerer om alt nytt. I intervjuene ser jeg på hvordan foreldremøtet gjennomføres ved enkelte skoler. Skolens beskrivelse kan si noe om hva de mener er hensikten med foreldremøtet. Meningen med foreldremøtet vil bli en del av drøftingen.

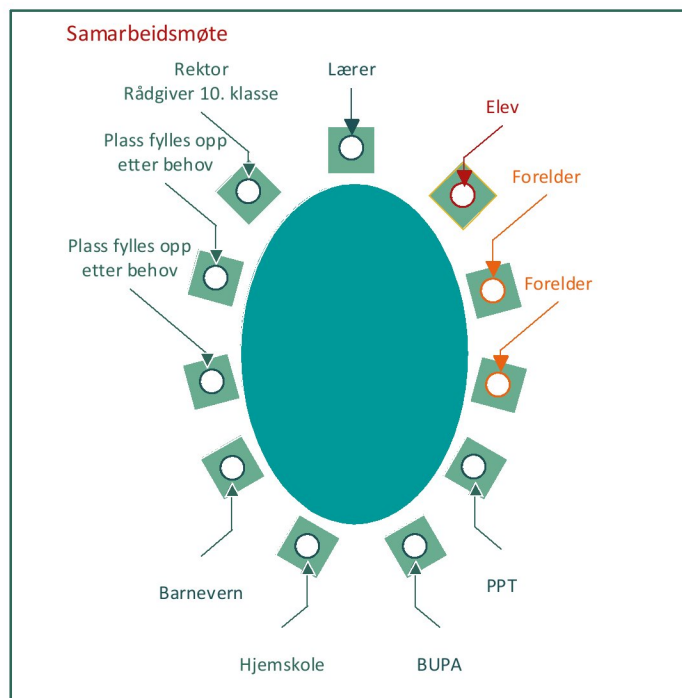
«Den ene halvdel er ledelsens og felles for alle, og den andre halvdel ligger til kontaktlærerne». «Sørge for at de får den informasjonen de skal ha»

«i klasserrommet, mye om enveis informasjon om fagplaner – altså det faglige, men også det sosiale samværet og samlivet i en klasse.»

«Det er ulike innslag, altså jeg leder møtet, så kommer inspektør, så kommer rådgiver, så kan sosiallærer være her, så kan utekontakten ha noe og helsesøster».

Sitatene støtter opp om tegningene og viser strukturen. Første del av møtet fremstilles som et rent informasjonsmøte for en stor forsamling. Den andre delen av møtet står klassekontaktene for. Jeg oppfatter at skolens hensikt med møtet først og fremst er å oppfylle sitt ansvar om å informere.

Leder B og C og lærer 4, 5, 6 og 7

Figur 4 Samarbeidsmøte leder B og C og lærer 4,5,6 og 7

Denne skolen har tegnet samarbeidsmøte. Dette møtet skjer med deltakerne plassert ved et rundt bord. Lærer sitter sentralt. Alle deltakerne ser hverandre. Eleven er også med på tegningen.

Lærer 5

«det er individuelle foreldremøter»

«det het ansvarsgruppemøte før ..- vi har endret til samarbeidsmøter»

Gjennom dette sitatet kommer hensikten med møtet frem.

«møtet gjennomføres på et kontor»

«ovalt bord hvor deltakerne plasseres rundt»

Vi ser at møtet har en helt annen form og annet innhold enn den første skolen. Kan det ha med type skole å gjøre eller har det betydning hvordan hensikten er definert? Det vil bli en del av drøftingen.

«Så sitter eleven stort sett ved siden av oss eller foreldrene»

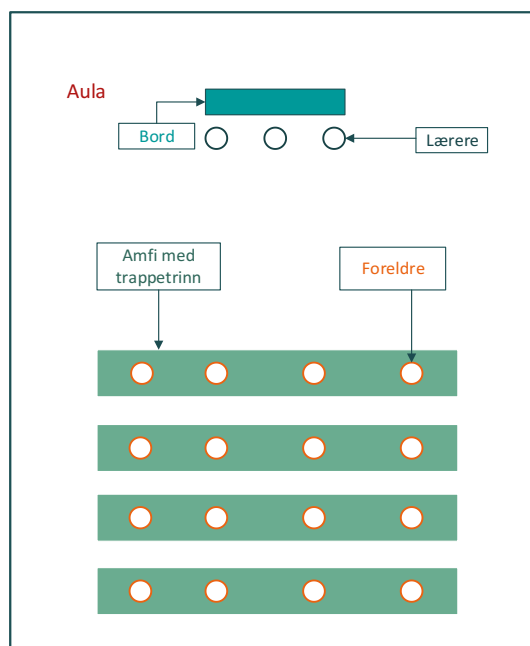
Leder C

«alle de instansene som er involvert, er med på de møtene. PPT bestandig, barnevernet, buppa og skolen der eleven kom fra.

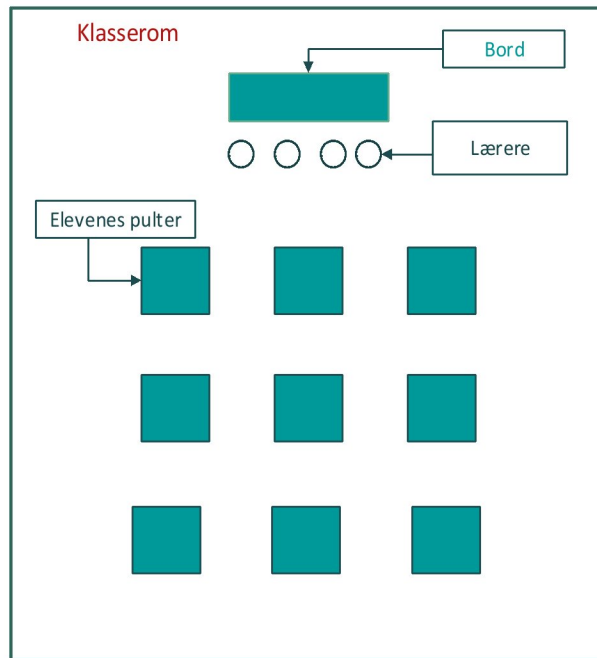
«Utgangspunktet er opplæringsloven selvsagt, men det er også nedfelt i IOP (individuell opplæringsplan) der står det ansvarsgruppe og samarbeid.»

Dette ser jeg som veldig viktig fordi sitatet viser refleksjoner rundt hensikt. Eleven er tydeligvis hovedfokus på møtet, og er vanligvis tilstede.

Leder D

Figur 5 Foreldremøte leder D

Figur 6 Foreldremøte klasserom leder D

Her er foreldremøtet også tegnet todelt. I aulaen er det et bord hvor lærerne står foran og ser mot møtedeltagerne. Foresatte sitter i et amfi med trappetrinn. Her er lærerne tegnet samlet foran, og står ikke på siden som i tegningen til leder A. I klasserom er lærerne også tegnet foran bordet. Foresatte sitter på elevenes pult.

«Her er det et amfi- her er trapp. Så sitter foreldrene der og lærerene står som regel her ned og prater»

«går de gjennom rutiner, planer, overordna ting».

Her fortelles skolens hensikt med møtet.

«skolens formål først og fremst å formidle hva som skjer på helt generelt grunnlag og hva som skjer i klassen»

Hvor er fokus på felles formål? Hva er viktig å formidle- er det bare status om hva som skjer. Hva med videre utvikling for et klassemiljø?

«Den første delen av foreldremøtet er her (aulaen). Så er det noen som går ut i klassen og ..der sitter foreldrene ved pultene»

«Litt mer uformell del av foreldremøtet. Drikke litt kaffe, kanskje det er kake hva som helst og så tar de spørsmål der og foreldrene med løs setting.»

«de deles i trinngruppene, og noen gjør alt ferdig her- det er lissom smak og behag.»

Jeg vil stille spørsmålet om hvem sin smak og behag som skal gjelde og hvordan skolen sikrer at foreldremøtene organiseres for å oppnå en del felles ting som har betydning både for den enkelte elev/foresatte og klasse, men også for hele skolemiljøet. Det krever noen overordnede målsettinger som alle burde forholde seg til.

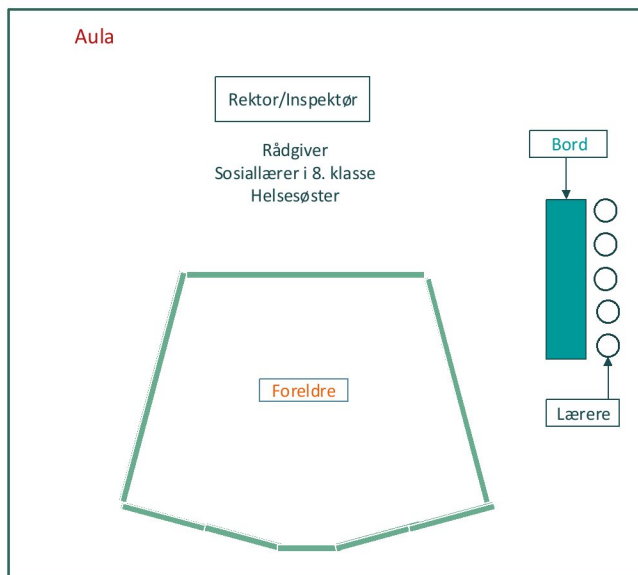
«Trygge foreldrene på at elevene har en god hverdag, lærer det de skal, trygge sosialt, har venner»

Hva skal møtet brukes til? Skal det bare være fokus på det som er positivt?

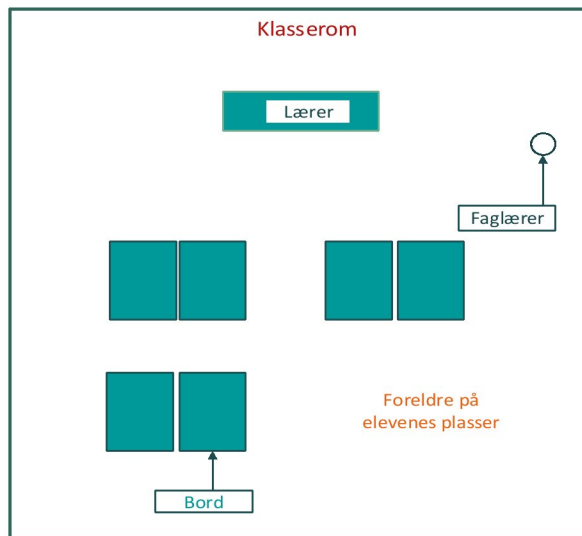
«Helt generelt tror jeg at foreldremøtene har blitt en informasjonskanal og veldig enveis kommunikasjon fra lærere til foreldre- det er derfor vi har sett frafall i oppmøte.»

Her ser jeg at leder er veldig tydelig på at noe må gjøres. Leder D peker også på at det kan være en sammenheng med nedgang i oppmøte og hensikten med møtet.

Lærer 1, 2 og 3

Figur 7 Foreldremøte aula lærer 1,2 og 3

Figur 8 Foreldremøte klasserom lærer 1,2 og 3

Lærerne har tegnet møtet i aula med rektor/inspektør på bordet foran. Foreldre er en gruppe som sitter samlet. Lærere er tegnet på sidelinjen, bak et bord.

I klasserom er lærer på bordet foran. Faglærer står på siden og foreldre sitter på elevenes plasser.

Lærer 1

«er ikke det ganske likt hver gang da»

Dette sitatet samsvarer med at det ligger en kulturell forventning knyttet til hvordan møter blir organisert. Foreldre og skole vet hvor de har hverandre og spiller sine roller (Mischler)

«så pleier lærerne å stå og henge her - se på»

Lærerne er synlige. De står plassert på siden og beskriver det som at de ikke har noen rolle i den første delen av møtet.

Lærer 2

«Vi har en mal. Vi bruker en mal».

«vi har regien på starten av økta- så kommer klassekontaktene og har siste delen av møtet»

«de kan formidle sine tanker og ideer» og «da er det de som har regien på den siste biten.»

«Vi er nødt til å bruke det ene møtet til å gi den informasjonen vi har behov for».

Vi= skolen. De= foresatte. Jeg leser et tydelig skille. Hva skjer hvis det på møtene blir etablert et felles «vi» for hele gruppen? Vi = foresatte + skolen? Hvordan ville resultatene blitt hvis «vi» vurderte hva «vi» er nødt til å bruke møtet til og hvilken informasjon «vi» har behov for?

«jeg tenker at selv om de ikke er så interessert i den informasjonen som kommer, så drar jeg på foreldremøtet for å vise dem at det du driver med om dagen - det er interessant»

«for det er jo ikke alltid interessant å sitte på et foreldremøte- jeg må jo ærlig innrømme det!»

Er det egentlig slik at foreldremøtet er uinteressant for både lærere og foresatte? Hvordan skal vi ta tak i det? Hvordan skal vi vise interesse for eleven? Hvilke tanker har lærer og en foresatt om hva som er meningen med et foreldremøte? Hvilken hensikt skal møtet ha? Har vi møte for møtets skyld? Skal vi dra for å vise at vi er interessert i hva barna driver med? Er det slik vi viser at vi interesserer oss for barna? Skal vi fremme barnas utvikling?

Hva kan skolen gjøre for å sikre at foreldrene deltar i denne viktige fasen? Kan det være ekstra viktig med større fokus på foreldresamarbeidet?

Lærer 3

Spørsmål: Er foreldrene eller klassekontaktene også med i planleggingen?

svar: nei

«har man store spørsmål så har man gjerne tatt en telefon allerede og spurt eller sendt en e-post- de sitter ikke med de store spørsmålene på foreldremøtet»

Hvis alt er ordnet på forhånd, hvorfor har vi da møte? Hva er meningen? Er det viktig for alle? Viktig bare for de som kommer? Hvorfor skal de være med?

Lærer 4

«de (eleven) pleier å være med»

«Vi synes det er veldig viktig at de er med»

«Det er jo de det handler om.»

Skolen har konkrete og tydelige tanker om hvem som er relevante deltakere på møtet ut i fra hva møtet handler om. Møtet handler om eleven.

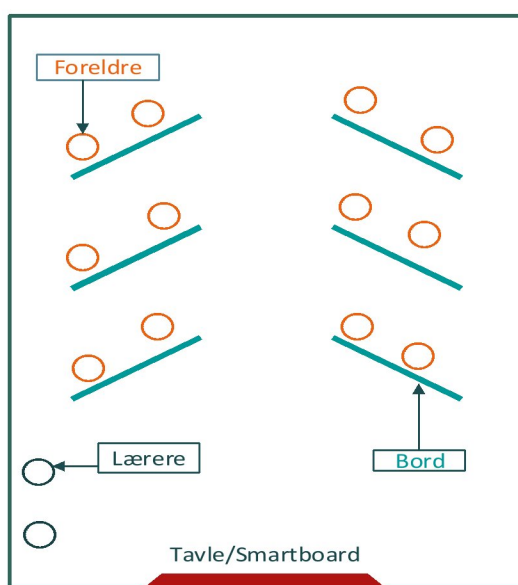
«de har mange som kan være inne rundt en elev- og da er de med på det møtet.

Lærer 5

«det hender jo av og til at også foresatte ber om et møte - at det er noe de har lyst til å snakke med oss om – så får vi til det!»

Sitatet viser at foresatte blir hørt og skolen tilrettelegger for nye møter ved behov.

Lærer 8

Figur 9 Foreldremøte lærer 8

Tegningen er fra et klasserom. Tavle/smartboard er tegnet sentralt og foreldre sitter ved elevenes plasser. Lærere står på siden mellom foreldrene og tavle/smartboard.

Tavle/smartboard er tegnet tydelig. Mine tanker er at det ligner et undervisningsrom hvor deltagerne skal følge med på det som skjer på tavlen og at samtaler mellom deltagerne ikke er det sentrale.

Lærer 8

«Vi er i klasserommet med tavle, smartboard»

«Foreldrene sitter ved elevens plass, som om de har en vanlig time»

«Vifteform- sånn at alle har en liten vinkel til tavla- så det er godt å se»

«Vi frisker opp skolens holdning til det og hva slags arbeid vi gjør rundt mobbing.»

Ser vi her en «vi» og «de»- holdning? Gir skolen informasjon eller er det dialog?

«Orientering om årets fag- hva som forventes, hva pensum skal dekke»

«også har gjerne klassekontakter et punkt eller to mot slutten om hva som skal gjøres fra foreldrenes side det året. «

«i 5. er jo 17. mai det store. Velges 17. mai komite og nyvalg av klassekontakter fra høsten av»

Hvem definerer hva som skal være foresattes oppgaver? Er det skolen som definerer hva som er relevant for foresatte?

«På vårforeldremøtet er det i mye større grad klassekontaktene som har styringen-der har vi en litt mer tilbaketrukket rolle.»

Hvorfor skal skolen ha en tilbaketrukket rolle på foreldremøtet?

«Vi orienterer litt om hvordan skoleåret har vært, hvilke utfordringer vi har hatt, hva som har gått bra, hvilke arbeider som er gjort»

«For meg er det (hensikten) å få på plass forventninger mellom skole og hjem.»

Hva betyr det å få på plass forventningene? Hvem sine forventninger -er det bare skolenes? Hvordan skal man gi foreldrene en stemme (gruppediskusjoner + plenum)? Det blir en problemstilling å drøfte denne uttalelsen i forhold til hvordan de har beskrevet møtene.

«Foreldrene skal få lov til å si hva slags tanker de har om barnets skolehverdag og jeg også får si hvilke forventninger skolen har.»

«Erfaringsmessig må vi være ganske tydelige på hvilke ansvar som faktisk ligger hos hjemmet i det å følge opp»

Når foresatte «får lov til å si» - Er dette samarbeid, er det styring eller er det ledelse?

Forteller skolen de foresatte hvilket ansvar de foresatte har, eller reflekterer foresatte og skolen sammen? Hva fremmer et positivt samarbeid og utvikling?

«Vi har hatt i hauger og lass med møter med enkeltforeldre. Det har ikke vært ting som vi har vært nødt til å ta opp i grupper eller som trinn – men det er et tidkrevende trinn jeg jobber på – så vi har mange møter med foreldre- men ikke foreldremøter. Det har vi.»

Hvilke avveininger gjør skolen mellom individuelle og felles foreldremøter? Hvordan ser skolen det i sammenheng med hvilken elevgruppe de har til enhver tid og hvordan ser de det i sammenheng med hva som fremmer/hemmer utvikling av et klassemiljø? Kan foreldremøte være en arena for krevende temaer som gjelder enkeltelever og/eller et klassemiljø? Hvordan få det til?

4.2 Hva er skolelederen og lærerens intensjon med foreldremøtet?

Skolens beskrivelse av foreldremøtets elementer

Jeg ba dem om å se på oversikten jeg hadde med og fortelle meg

- hvilke elementer foreldremøtet inneholder
- hvor stor andel de ulike elementene utgjør

Elementer et foreldremøte kan inneholde	
<p>Informasjon</p> <p>For eksempel: Hva skjer i barnas skolehverdag?</p>	<p>Relasjonsbygging – utvikling av sosialt fellesskap</p> <p>Har foreldremøtet en funksjon for å bli kjent (relasjonsbygging)? I tilfelle hvordan?</p>
<p>Drøfting av ulike temaer</p> <p>For eksempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bruk av arbeidsmåter i undervisningen • Adferd og sosial samhandling mellom elevene - klassemiljø • Lærerens ledelse av klassen • Tilbakemeldinger på skolearbeid • Lekser • Foreldrenes ansvar for og oppfølging av barnas skolegang	<p>Annet?</p>

Leder A

«alt det som har med det faglige å gjøre altså faglig innhold vurderingsarbeid - det skolske, har hovedtyngden her- i det ene møtet på høsten»

Leder A peker på informasjon, slik leder A også beskrev i tegningen av møtet.

«klasseledelse har vi jobba mye med»

«å bygge klassemiljø»

«skolehverdagen - den er faglig og den er sosial og vi jobber best når vi jobber sammen med foreldre og foresatte»

Hvordan jobber skolen for å fremme samarbeid? De jobber best sammen med foresatte- hvordan gjøres det? De forteller at de drøfter temaer som er viktige sett opp mot hensikten. Informasjon om hvordan de drøfter, kan belyse graden av samarbeid. Hvilken betydning kan måten å drøfte på ha for resultatet/effekten av hensikten?

Hvis vi ser disse uttalelsene i sammenheng med uttalelsene om å tegne festen, tegnes bildet av skolen som planlegger i stor grad alene. De planlegger hvordan de skal samarbeide og hva som gjør møtene relevante for foresatte.

Leder B

«Hva ønsker foreldrene? Veldig mange ønsker jo at ungen skal bli bedre faglig- men alle vet jo at hvis man ikke har en sosial plattform, en grunnmur, så funker jo ingen ting. Veldig mye ligger jo på det som lærer 5 nevnte - at det er delt på det faglige og sosiale at det sosialt må på en måte være på plass. Og der ligger det jo veldig mange ting som ligger i skoleverket- det å bygge gode relasjoner til eleven -det er jo veldig in nå i tida- ha god relasjonskomprtanse- noe som er veldig viktig for oss. Det er ikke bare et honnørord for å si det sånn!»

Leder B gir her en viktig uttalelse som forteller hvordan innholdet styres etter hensikten. Han sier noe om betydningen av relasjonskompetanse. Leder B viser hvordan skolen tar utgangspunkt i hva foreldrene ønsker og diskuterer både faglig og sosial utvikling.

Leder C

«..mange av .. elevene ..kan ha .. mange forskjellige ting som de synes er problematisk på en ..skole. Det er også tema på møtet»

Her kommer det frem at vanskelige samtaler er en viktig del av møtet og en viktig del av samarbeidet.

Leder D

«Den største delen ligger her nede – 50 prosent på temaer»

«Relasjonsbygging som skjer i klasserommet – det er kanskje 10 prosent»

«20 prosent på informasjon – hva skjer i barnes skolehverdag

«Med informasjon tenker jeg planer, skoleruta etc- enveisinformasjon»

Leder D beskriver tema og informasjon som hoveddelene – det forstår jeg som at sak er hovedtema. Person og relasjon har mye mindre plass.

Lærer 1

«jeg tror det er komponenter fra alle»

«det er klart at det er mest informasjon fra oss»

så det blir jo tatt opp en del spørsmål fra de (foreldre) under informasjon

«jeg har to foreldremøter, men det ene er jo litt hemmelig»

Betyr dette at noen på skolen ser et behov som ikke dekkes?

«jeg synes det er greit å avslutte noe sammen og samles før vi går. Gjerne finne på noe - ta en grilltur. Da ligger det enda mer tilrette for at det skjer noe sosialt ..hvis du bare tar det lille møtet»

«jeg synes det er kjempeviktig med de foreldremøtene- det er sikkert derfor jeg kjører to og»

«det er jo veldig ålreit altså. Da får de en mulighet til å høre - jeg pleier å skryte mye da- ta frem alt det som er bra.»

«Så kan jeg ta det som ikke er så bra med hver enkelt»

«Det er jo ikke noe som er hyggeligere enn å komme og høre at det er fint - de fungerer bra - de har det fint de har det hyggelig sammen» «ja det er jo ålreit for oss som er foreldre selv også- så tenker jeg at det er viktig å ha fokus på det»

Er dette som er skolens oppfatning av hva foresatte vil høre? Tror skolen at foresatte trenger å bli beroliget? Både foresatte og lærere vet at en hverdag i en klassegruppe kan være mer kompleks enn bare positiv. Hvordan utvikles gruppekompetanse i å håndtere ulikheter?

Hva er egentlig hensikten med møtet? Spre entusiasme? Er det bare bra, eller kan det hemme utvikling? Ser skolen spillet med fellessakpsdynamikk? Hvilke saker gjelder enkeltelever, men også hele klasse miljøet? Hvordan kan en gruppe håndtere dette i fellesskap?

Lærer 2

«Vi har jo snakket sammen om å ha tema på foreldremøtet, men ..det kommer jo ikke så mange- for det de er interessert i å få den informasjonen de skal ha også skal de gå.

Jeg synes sitatet er relevant fordi det kan vise en forutinntatthet opp mot foreldrene.

«Ja, vi må ha foreldremøter»

«Jeg hadde et foreldremøte nå i tiende klasse hvor det satt en dame som jeg trodde satt feil - for jeg hadde ikke sett henne før. Så tenkte jeg herregud har hun gått feil- skal jeg si i fra- jeg kjente jeg ble sånn pinlig berørt. I bilen på veien hjem da- for jeg sa jo ikke noe. Så jeg måtte tenke på hvem av foreldrene er det jeg aldri har sett- og da kom jeg jo på det at det var mora til xx (eleven). Jeg hadde aldri sett henne før. Etterpå- da var det så lett å prate med henne»

«Men at faktisk vi vet hvem de foreldrene er - det er kjempeviktig!

«Vi er jo foreldre selv og vet jo det. Vi kommer jo på et møte selv- forventer informasjon også vil jeg helst gå igjen». «Har jeg lyst til å prate med de foreldrene så gjør jeg det annen setting emnn på foreldremøtet»

«Det er ikke sånn at nå skal jeg på foreldremøtet for å bli kjent med 40 andre som jeg ikke kjente før» «det tror jeg er litt gjeldende for de foreldrene som er her og»

Lærer 3

«Informasjon- er det foreldrene kommer og forventer å få høre»

«Her kommer jeg for å få vite noe - ikke nødvendigvis for å bidra så ofte, men for å få informasjon den veien»

Ser vi her et eksempel på at vi er fanget av våre egne mønstre? (Senge?) Hvilke antagelser har skolen om foresattes forventninger?

«Vi legger veldig tilrette for utvikling av relasjonsbygging fordi vi må jo passe på at det blir valgt en klassekontakt, og det er jo klassekontakten som jobber videre med å relasjonsbygginga mellom foreldrene»

«Da er det jo lettere å ta kontakt etterpå- men så er det jo klassekontakten som tar den ballen videre og samler dem eller finner på ting»

«det er veldig ålreit å se ansiktene til de foreldrene til de barna vi ser hver dag- for det gjør at noen brikker faller på plass»

Lærer 3 forteller om viktigheten av ikke bare å kjenne til hverandre, men også å **se** hverandre.

«Det må jo sies på foreldremøtene - vi går jo ikke gjennom læreplaner, ukeplaner, fagplaner, årsplaner osv. For de planene forventer vi at det har foreldrene tilgang til - det kan vi være trygge på at inspektør har lagt ut og gjort tilgjengelig eller delt ut. Så vi kan informere om hvor de finner det, men vi står ikke og leser opp og ned - det har vi ikke tid til - de møtene går så fort uansett»

«regner jeg med at de som er interessert- og det burde mange være - leser det også kan de heller stille spørsmål i etterkant - det er jo aldri feil å sende en e-post»

Hvis fagplanen er viktig og foresatte burde være interessert – hvor legger skolen samtalen med foresatte om fagplanen? Hvordan legger skolen opp til felles drøfting om hva som er viktig. Hvilke signaler kan det gi at foresatte bes om å spørre etter møtet – gjerne en e-post?

Lærer 5

«jeg er enig i det- det er mye info»

Lærer 5 uttaler seg om foreldremøter på andre skoler. Uttalelsen underbygger modellen som de andre skolene har tegnet.

Lærer 8

«Hva som skjer i barnas skolehverdag dekker nok en 50 prosent»

«30 prosent på drøfting av ulike temaer»

«De siste 20 er på annet»

«Informasjon .. dekker vi også det som gjelder sosial samhandling, klasse miljø- det går litt inn i hverandre.»

«Det varierer litt fra møte til møte.»

«Informasjon og drøfting dekker 70 – 80 prosent til sammen. + 20 prosent = høstmøtet i et nøtteskall.»

«Vårmøtet, blir det mer på annet-posten. Da er det valg, 17.mai komite –i hovedsak informasjon og annet.»

4.3 Hvilken kompetanse har de som leder foreldremøtene i møteledelse?

Leder A

«personalet er godt trent på klasseledelse»
«hvor stor er overføringsverdien fra klasseledelse til et foreldremøte- de er tydelige, har god faglig innsikt, ...relasjonskompetanse»
«møteledelse her snakker vi ikke spesifikt om - det kunne kanskje ha vært interessant å gjort»

Leder B

«Kontaktlærer ..har et ansvar for å snakke med eleven og et ansvar for å snakke med oss og da bruker vi egentlig den morgentimen vi har nå til å ta opp ting og passe på at alle lærerne får skrevet underveisvurderingen på en datamaskin som står oppe. Og tar opp da ting som vi eventuelt må dokumentere og i forhold til sosiale ting .- som har skjedd.»

Sitatet sier noe om hvordan møteledelse er organisert inn i den daglige drift i hverdagen.

Leder C

«det er jo sånn kollegabasert veiledning som det heter på fint»
«vi har jo sterke og svaker sider og det er fint å kunne ta en sånn runde på det»
«vi er jo forskjellige tross alt, selv om vi er enige om malen på en måte»
«Oppbygginga av møtet er jo lik for alle sammen. Det er ikke noen som driver et helt spesielt møte.»

«Lærer.. er med og forteller hvordan de har deltatt. Så er det IOP og måloppnåelse. Så har vi at foreldre orienterer om hjemmesituasjon og alltid et eventuelt og hvor alle kommer til orde!

Jeg er i hvert fall nøye hver gang med å si at «bare avbryt meg, still spørsmål underveis hvis det er noe du lurer på, så kan man jo kanskje blir for pedagogisk og bruke terminologi som er for lite tilgjengelig ikke sant – så man må prøve å omformulere og snakke så man blir forstått. Så derfor kom med innspill kom med spørsmål underveis. men alle kommer til orde - det er viktig! At man ikke bare valser over og holder sitt eget løp på en måte.

Sitatene viser hvordan skolen sørger for at alle kommer til orde og hvordan innholdet relateres til en felles måloppnåelse.

Leder D

«Det er god stemning og veldig sjelden ømtålige temaer for å si det sånn. Det har jeg ikke hørt om her. Pleier å være god stemning. Særlig den delen med relasjonsbygging.»

Lærer 1

«Jeg tror det er mange som gruer seg litt og sånn»

«Hva skal man snakke om da? Hvordan lede et foreldremøte?»

«når vi vet det kan komme et ubehagelig fremmøte - når vi har hatt klasser som det har vært mye greier i - så har ikke lærern gått alene på det møtet. Da har enten rektor eller spesiallærer eller helsesøster vært med på det møtet når det er ting som du tenker at her kommer det til å bli greier. Kanskje nettopp møtet er satt opp fordi det er mye greier. Da møter ikke læreren alene»

Forsøker skolen å unngå vanskelige temaer?

«Hvis vi skal begynne å holde på med et sånt voldsomt engasjement blant foreldrene ..Nei. Vi må ha god relasjon og stole på hverandre og det trenger vi ikke massevis av møtepunkt for å få til altså»

Hvilken nytteverdi ser skolen i å treffe foresatte?

Lærer 2

«jeg tror det er mange lærere som gruer seg til foreldremøtet»

«Det er en annen setting å snakke til voksne enn å være lærer»

«Det merker jeg veldig godt når jeg er på foreldremøte med egne barn - at det er mange lærere som er litt uproffe i ..foreldremøtetsituasjon og det fins jo helt sikkert her og»

«så handler det mye om hvem vi er»

«det er ikke noe fokus på hvordan foreldremøtet skal ledes, hvordan skal du håndtere ubehageligheter»

«hvis du fungerer godt i klasserommet så fungerer du kanskje greit med foreldre»

Sitatene viser at lærer peker på at skolen ikke har noe fokus på møteledelse av foresatte. Hvilken lederkompetanse har lærerne?

Lærer 3

«Veldig mye av det vi lærer om og snakker om av klasseledelse for eksempel er overførbart til møteledelse av foreldre»

Begge deler handler om å organisere en gruppe, men det er forskjeller på hvordan man møter barn og voksne.

«er du kjempeutrygg og tenker at det her var skummelt og kanskje .. mere voksne foreldre- så er det ingenting i veien for å be om hjelp fra skoleledelsen.» «Vi får alltid støtte fra ledelsen» «Vil man ha med seg sosiallærer eller rådgiver eller ha fokus på litt fag- ikke noe vanskelig»

Behandler skolen symptomet heller enn problemet/utfordringen?

Lærer 5

«vi har en bolk med det sosiale og en bolk med det faglige».

Sitatet støtter modellen som er tegnet og uttalt i «tegn festen».

det er muligheter selvsagt for alle som er der, å komme med innspill eller prioriteringer til utkast til IOP». «Etter gjennomgang blir IOP godkjent og underskrevet- da er det et dokument som følger eleven»

Leder C er jo den som .. alltid er med og han er jo den som gir en tilbakemelding til kontaktlærer - hvordan det har gått på møtet - hvordan det har vært.

Lærer 8

«Det er en dialog på møtet så folk kan få lov å komme med det de vil.»

Hva er en dialog? Er det mulighet til å få komme med det man vil eller skal det være en styrt samtale rundt et tema?

«Noen er veldig stille der og ikke sier noe, men samtidig så tenker jeg at da er de i hvert fall tilstede og får med seg de andres synspunkter»

Hvilken kompetanse og hvilke prosedyrer har skolen/lærerne for å sikre at foreldremøtene blir konstruktive?

«Jeg er ganske tydelig på møtene om hva jeg forventer. For da kan de ikke komme etterpå og si at de ikke visste»

Hvordan er den felles forventningsutvekslingen?

«De jeg har jobba med opp gjennom åra har vært tilstrekkelig gode (i møteledelse)»

«Vi er jo vant fra klasserommet til å styre en undervisning».

«hvis du kjører den samme pedagogikken på foreldremøtet – at du har en ordstyrer f.eks legge opp til diskusjon, .. ha en ordstyrer»

«jeg er veldig glad i å lede møter»

«ja – jeg er vel ganske god til det»

«Det (erfaringsutveksling mellom lærere) har ikke jeg vært noe del av»

«Jeg syns det er spennende å møte foreldrene- det blir en annen type diskusjon enn det er med ungene selvfølgelig.»

«Jeg er ganske avhengig av god kommunikasjon med foreldrene fordi jeg er en veldig synlig lærer på mange måter. Det er sikkert ganske mange historier som fortelles om meg over kjøkkenbordene rundt – fordi jeg er veldig tilstede- i friminuttene- kan fleipe og tulle og spille teater med de og på en måte være veldig på da» «for meg er det veldig avgjørende at foreldrene tar noen ting med en liten klype salt –og at de grunnleggende er trygge på meg som person»

«jeg er ærlig på hvem jeg er- ellers er det lett for at det blir misforståelser»

Hvordan sørger skolen for at de også forstår de foresatte godt nok til at de kan samarbeide om å fremme utvikling av den enkelte elev?

4.4 Hvilke strategier har skolen for vanskelige temaer?

Hva skjer egentlig? Har møtedeltagerne tilstrekkelig trygghet til å diskutere vanskelige temaer på foreldremøtet? Hvilke strategier har møteleder for å møte ulike stemninger?

Leder A

«hvis lærere blir usikker på en foreldregruppe i setting møtet og blir usikker på om de for det første om de kan svare korrekt eller i hvor stor grad det kan bli ubehagelig å stå der, så ber de oss ledelse om hjelp og støtte og da går vi dit

«vi har ingen strategi for at hvis det blir ubehagelig, skarpe innspill så snur vi og da tar vi den metoden i bruk - nei det har vi ikke snakket om»

Sitatet forteller at de ikke har snakket om strategier for å møte ulike stemninger og at lærerne får hjelp fra skoleledelsen. Kan skolen utvikle en samarbeidsarena som også ivaretar ubehageligheter og skarpe innspill?

Leder B

«det å skape .. en god relasjon til ikke bare eleven men også til foreldrene .. det jobber vi ganske bevisst med. Prøver å være - ha hyggelig tone - men så må vi selvfølgelig fortelle om det som går galt da. men da er det lettere ofte»

Hvordan etablerer skolen tillit og relasjon slik at man også kan snakke konstruktivt om det som går galt?

«For det er jo de.. som på en måte, vet hvor skoen trykker og kjenner barnet sitt og når det har det best, så vi er veldig nøye på det!»

«Være ordentlige og ryddige og det gir jo tillit tilbake. Så når vi er ordentlig og ryddige i undervisvurderinger og opplæringsmøte og hvordan møtet føres så gir jo det trygghet tilbake.»

«Og det er klart mange kommer og er engstelige. De er redde for å møte autoriteter - noen. «

«For at når det først .. skjærer seg mellom skole og foresatte så skjærer det seg også med eleven. Og det – da går det sjeldent noe særlig bra.»

Leder C

«Vi ser det hyggelige og – vi har sans for gutten eller jenta di og vi ser det som er bra – og da hvordan fortelle om det som også ikke er så bra. Så det er vi ganske bevisst på når vi får nye elever»

«i forhold til det å være uenige så må jo sies det at det kan hende at vi vil noe som ikke de vil, eller vi har en viss holdning til ting som foreldrene mangler - så i et sånt møte så må det sies at det blir en slags skjult foreldreopplæring også.»

«Vi signaliserer jo våre holdninger ganske sterkt og håper jo at foreldrene vil ta det til seg - At det er lurt at vi driver med det samme på skolen som hjemmet og ikke snakke med to språk»

Hvordan kommuniserer skolen sine holdninger overfor foreldrene?

Leder D

«Ja – de (lærerne) er sånn passe åpne- de sier de ikke kan svare»

Jeg har på fire år ikke opplevd at de har blitt «tatt». Hvis det forventes ubehagelige temaer, så stiller vi på ledelsen. Hvis det er noe jentegreier- så var jeg med på et foreldremøtet nå i forrige uke – så vi er i forkant da og vet det blir tema. For det skal lærerne slippe- beskyttes mot da- for det er skolens ansvar.

Vi informerer om hvilke tiltak vi har gjort, hvordan har det funka, status nå og så åpnes det selvfølgelig for diskusjon.

Man skal ikke henge ut enkeltelever- det er vi tydelige på.

Leder forteller hva de gjør og hvordan de er i forkant. Skal krevende temaer håndteres for å beskytte lærere eller for å fremme utvikling av samarbeid mellom hjem-skole?

Lærer 1

«Jeg har aldri altså, og det tror jeg ikke det er så mange som har hatt, sånn ubehagelige foreldremøter»

«vi vet jo at i klasser som det har vært problemer og da vet jeg at rektor har sagt at dette egner seg ikke på et foreldremøte- dette tar vi på tomannshånd»

Unngår skolen de vanskelige samtalene på et møte? Hvordan kan et møte snakke om ubehagelige temaer og samtidig ivareta alle parter? Er ikke utfordringer og ubehageligheter ofte en del av en hverdag – også i et klassemiljø eller i en voksen samarbeidsgruppe?

Lærer 2

«det har jeg ALDRI opplevd»

Sier skolen at de ikke trenger strategier fordi det ikke synes å være noen vanskelige temaer? Fordrer et samarbeid fokus på kun positiv utvikling eller tar en samarbeidende gruppe felles tak i utfordringer og samtidig er gode på å ta vare på enkeltindivider?

Lærer 3

«Som møteleder så må du jo passe på at ingen på en måte utleverer seg eller sine for mye, for det er jo foreldre som kan finne på å gjøre – å fortelle litt for mye om seg selv eller naboen eller ungen til den andre personen som sitter i rommet»
«vi er den profesjonelle som holder litt igjen der- samtidig som de må jo få lov til å diskutere»
«så er det jo viktig også at hver og en foreldre opplever situasjonen forskjellig»
«Det er ikke nødvendigvis sånn at det sitter en homogen foreldregruppe der og opplever nøyaktig det samme- sånn at en forelder kan være frustrert betyr jo ikke at de andre er frustrert»
«at man liksom får frem dem litt i diskusjonen - at det er forskjeller»
«Jeg har vært med på det. Så leder A har vært og styrt ..at dette .. kan vi diskutere, men her må vi tenke på personvern og taushetsplikt og sånn»
«bare lagt lokk på hele greiene- sagt at DET er ikke tema for møtet. Jeg har bare gått videre»

Hvilken grad av åpenhet skal deltagerne i møtet ha? Hvilke spilleregler har de etablert i den enkelte hjem-skolegruppen?

«vi kan jo ikke la foreldrene ta arenaen og ha sin personlige agenda»

Hvilke arena skal foreldremøtet være? Hvor mye av arenaen kan foreldrene ta? I tidligere sitater har skolen vist at skolen planlegger agendaen. Det er også skolen som eier prosessene for foreldremøter og sier foresatte skal samarbeide godt. Utøver skolen makt slik at foreldrene ikke kommer til orde? Hvordan sikrer skolen at også foreldres synpunkter og interesser ivaretas i planlegging og gjennomføring?

«sin frustrasjon må de jo ta med skolen»

«Ta heller den telefonen til skolen og be om et møte. Ikke ta det på et foreldremøte.. Det gjør man på en måte litt sånn ..ordentlig - setter seg ned og prater ordentlig - så man er litt forberedt».

Kan også foreldremøtet være en arena for å ta ut frustrasjoner? Hvilke saker egner seg- hvilke egner seg ikke. Dette kan avhenge av hvilke spilleregler en samarbeidsgruppe har etablert og hvor fortrolige gruppen er.

«jeg har - jeg har hatt et sånt møte og jeg hadde med meg inspektør»

«jeg vet jo at foreldre i etterkant var veldig sånn overraska for de var ikke klar over at noen følte det sånn.»

«Noen tar styringa mer enn andre, så det var veldig greit å ha med seg en inspektør som sa at dette kan vi snakke om - jeg kan ringe deg i morgen- vi kan ta en samtale i stedet»

Hvilke spilleregler for møtet har skolen etablert med foresattegruppen. Hvem skal styre møtet? Hva kan man snakke om og hvordan?

Lærer 4

«viktig at eleven da alltid vet hva som skal gås gjennom på det møtet – at de er klar over hva som kommer, at vi ikke kommer med store sjokk for de også. Det skjer jo via de møtene vi har i forkant da.

Hvordan forbereder skolen møtedeltagerne på det som skal være tema? Hvilke forberedeler er forventet av deltagerne og møteleder?

Lærer 5

«det er jo ganger hvor man er uenig og noen mener noe helt stikk motsatt av noen andre»

«man prøver i hvert fall på slutten av møtet å få landa noen punkter – sånn at vi ikke går fra hverandre med hva mente vi nå- det er veldig viktig at vi blir enig om noe!»

«selv om vi har en rolle som lærer .. prøver ..å være så nær foreldrene hele tida ved å gi tilbakemelding på at de kjenner ungene godt og prøve å ha de på lag..»

«holde en ..avstand minst mulig selv om vi driver skolen og vet hva vi driver med her så er det viktig å få dem på .. hele tida - dra dem med.. - det trur jeg vi er ganske bevisst på det også. Vi er her for ..ungdommen/ungen din – vi jobber for at de skal ha det best mulig - vi jobber mye på lag»

Lærer 8

«Stemningen varierer jo litt etter hvordan tilstanden på trinnet er»

Skolen påpeker at det kan være en sammenheng mellom klassemiljøet og stemningen på foreldremøtet. Hvordan ser skolen på sammenhengen mellom stemningen på foreldremøtet og utvikling av klassemiljøet? – altså motsatt vei også?

«stort sett klarer man å snakke sammen som folk»

«det er en del frustrasjoner ..som gjerne har årsak i andres barn»

Er skolen individ- og egenskapsorientert i stedet for relasjons- og fellesskapsorientert? Noe må ordnes individuelt, men det er mange ting som bare kan finne sin løsning gjennom kollektiv forståelse og felles innsats.

«Det er en del på vårt trinn!» «Vi er veldig vare for å kaste dritt på hverandre»

«det er ikke snakk om noe skylddeling» og «vi kan ikke trekke ut enkeltelever og gi de skylda.»

«vi er veldig bestemte på å jobbe med klassemiljø som en helhet»

«Vi må se på hva slags løsninger vi kan komme til i fellesskap.»

«Det er ingen hemmelighet hvilke barn som er en utfordring»

«det er ikke noe hyggelig for foreldrene å sitte der og vite at det er deres barn - så det ligger vi langt unna – det er ikke sånn vi gjør det.»

Jeg oppfatter dette som at egentlig vet mange/alle hva som har skjedd. Hva er det som hindrer gode samtaler om vanskelige utfordringer? Kompetanse på hvordan lede diskusjonene og samtidig ivareta alle involverte? Kunnskap om hvilke saker som er viktige og som egner seg felles. Regler om taushetsplikt og personvern i denne gruppen. Gruppens fortrolighet: Hva kan vi snakke om i dette rommet? Hva kan vi fortelle til andre? Hva skal barna få vite? Hva gavner barna/elevgruppen?

«Vi orienterer om hvordan stå på trinnet er – oppfordrer foreldre til å snakke sammen.»

Har ikke skolen ansvar for å legge til rette for at foreldre kan bli kjent og lære å snakke sammen konstruktivt? Må ikke både relasjon og kommunikasjonsform være på et minimumsnivå før de oppfordrer om å snakke sammen selv?

«Vi har som sagt ganske mye kontakt med en del hjem»

«det vi kan gjøre på et foreldremøte er jo å betrygge de andre foreldrene på at vi er i prosess. Vi jobber med dette. Og så stopper vi det der. Vi går ikke i detaljer. Det blir ikke riktig.»

«det kommer sjelden mye godt ut av det»

«Vi har alltid et fokus på det som går bra»

«Vi sier jo at det er ting som er utfordrende, men det er ikke for de andre foreldrene.»

Hvor tar skolen diskusjonen om hvilke utfordringer som er felles for alle foreldrene? Hva er viktig for elevgruppen? Hvordan skal de voksne bidra?

Det er interessant å drøfte hvilken rolle møtene fyller. Skal det være et sted hvor skolen gir mer informasjon enn den man finner på hjemmesiden, eller gi samme informasjon om igjen? Skal det være en kritisk konstruktiv arena hvor det skjer utvikling? Skal det være en arena for kamp og prestisje?

4.5 Hvordan utvikler skolen samarbeidsrelasjoner med foreldrene?

Leder A

«I det første møtet er kontaktlæreren like fremmed for foreldrene og elevmassen som motsattvei»

«man lærer hverandre å kjenne gjennom utviklingssamtalen 2 ganger»

«gjennom elevsamtalen bygger man relasjoner som er nødvendig»

Hvordan bygger skolen fundamentet for samarbeid? Hvordan er utviklingssamtalen organisert hvis det er arenaen for å lære hverandre å kjenne?

«en kontaktlærer vil greie det ganske kjapt»

«det kommer an på hvor mye jeg gjør for å lære dem å kjenne»

«Jeg har som mål og motto at alle her på skolen skal kjenne igjen- og det gjør de.»

«kontaktlærer - når de kommer til 10. klasse så vet de det- helt klart»

Det skulle bare mangle at kontaktlærer kjenner elever og foreldre når de kommer til 10. klasse. Det er altfor sent fordi det ikke er mange samarbeidsmuligheter igjen. Målsettingen tidlig innsats (ref) burde vel gjelde for samarbeidet hjem – skole også?

«også blir de jo kjent via mail -- vil jeg tro, og bedre kjent med noen enn med andre»

«Noen lærere e bevisst på det - ikke alle»

«Noen lærere drar på tur, fremdeles på fritida, fordi de ser viktigheten av relasjonsbygging»

«der har vi hatt diskusjon på læreryrket på hva som er forventet, hva som er lønnet og hva er kallet»

«Mange lærere lar seg invitere med - aktiviteter som klassekontaktene gjennomfører ..for å bli bedre kjent»

Jeg ser en forbausende lav oppmerksomhet rundt det å bygge et fundament for samarbeidet så tidlig som mulig. Det lovbestemte foreldremøtene er bare en del av dette, men skolen må være bevisst hvordan de brukes inn i denne prosessen. Overlates ansvaret til foreldrene selv? Hvordan får i tilfelle foresatte forståelse av sin oppgave?

«Jeg har vært kontaktlærer.. sånn heftige klasser hvor det virkelig svingte alle veier. Der gikk foreldrene inn .. og sa ..nå kan du slappe av for det her ordner vi opp i.»

«Praktfull foreldregruppe. Fremdeles hyggelig å møte.»

«Felleskapet vi hadde rundt akkurat de elevene som da trengte det mest - Det er noe av det mest verdifulle jeg har opplevd.»

Hvordan skaper skolen praktfulle foreldregrupper? Er det opptil de foresatte selv, hvilken betydning har den enkelte lærer/skole? Hvordan kan det legges til rette for å skape praktfulle samarbeid med fellesskap rundt elevene?

Leder B

«det er jo forpliktende og så har de jo fått en plan»

«de vet hva de skal»

Leder C

«det første som skjer er .. disse uformelle møtene. Veldig mange foreldre de lurere jo på hva dette er»

«da forteller vi om skolen og hva vi har å tilby og som regel faller ting på plass da»
Hvordan er det første møtet mellom skole og foreldre? Trekantsamtaler/
overgangssamtaler?

«Samarbeidet er viktig - viktig å bruke litt tid på.»

Leder D

«Nei – ikke noe konkret fokus på det- trur det kommer litt av seg selv- gjør ikke noe aktivt for at det skal skje- sitte å drikke kaffe – vi gjør ikke noe»

«Klassekontaktene har ansvar for å arrangere en bit av det ene foreldremøtet- bestemmer tema og styrer da foreldremøtet- læreren er med- så er det jo valg og sånne praktiske ting. Noen klasser har startet med sånn sosiale – relasjonsbygging er det jo – en eller annen morsom lek, gruppearbeid, gåte – løsner litt opp stemningen»

«Relasjonsbygging- jeg tenker du kan unngå mye – relasjonsbygging er kjempeviktig.»

«Nå er vi så heldig at foresatte møter hverandre på andre arenaer, men jeg tror vi kan forebygge mye mobbing og sånt med et godt sosialt miljø i klassen – ved at foreldre kjenner hverandre – de veit hvem de er – de er ikke redd for å ta kontakt hvis de hører at p slengte med leppa i skolegården – ta ting før det blir stort da»

«Vi spør jo alltid hvordan det gikk på møtet i går.»

«Opplever god kontakt mellom lærere og foresatte. Aldri vanskelig å få tak i lærerne.»

Lærer 1

«det er klassekontakten som ordner»

«noen klasser får til det der»

«Det ordner foreldrene - det er ikke noe vi kan holde på med på fritida- selv om vi gjerne bidrar og er med»

«vi skal forsåvidt ikke legge opp til den type aktivitet på kveldstid»

Hvordan tilrettelegger skolen for å bruke møtearenaen hvor alle faktisk er samlet til å bygge et fundament? Hvordan kan man best mulig bruke den tiden man faktisk har sammen?

«blitt godt miljø i klassen da- at foreldrene som kjenner hverandre så godt. Så det er klart det er viktig!»

«det er kjempeforskjell fra kull til kull»

«det er allerede etablert grupper»

«noen har gått sammen allerede sju år, kjenner hverandre godt, andre bor langt fra hverandre, har ikke hatt barn i samme klasse,.. kjenner ikke, .., veldig aldersforskjell»..

«så utveksler vi - med tillatelse fra foreldrene- e-post og telefon, så de kan kontakte hverandre hvis det er noe de lurer på i forhold til lekser eller innetid eller ..»

Hvordan legger skolen til rette for å etablere et velfungerende samarbeid i hver enkelt gruppe med alle de ulike fasettene det er i kjennskap, alder personligheter osv. ?

«Trenger vi å være sånn veldig godt kjent med de foreldrene?»

«Vi snakker jo med ungene når vi har utviklingssamtaler, så snakker jeg jo ikke med foreldrene»

Hvordan organiseres utviklingssamtalene for å bli kjent? Er ledelse og lærere omforent om hvilke arenaer som brukes hvordan?

«Det vi trenger å vite er hvis det går ut over ungen - altså hvis det er skilsmisse eller noe sånt» «det er fint å få informasjon og bruke helsesøster og sosiallærer»

Hva kan skolen sammen med hjemmet gjøre for å redusere risikofaktorer for utsatte barn?

«Strever klassen så strever du ofte med foreldrene- sånn er det jo litt»

Læreren påpeker en sammenheng mellom klassemiljø og samarbeid med foresatte.

Hvordan kan skolen tilrettelegge samarbeidet best mulig for å fremme utvikling av klassemiljøet?

«I åttendeklasse så har vi jo det (presentasjonsrunde) - også repeterer vi det i slutten av åttende. .. Da er vi litt tryggere og .. eller jeg tar runden og sier at du er sånn.»

Lærer 2

«det er jo veldig opp til klassekontakten»

Hvilken rolle blir klassekontakten tildelt av skolen og av den enkelte gruppe hjem-skole?

Hva skal være ansvaret og hvordan skal det organiseres?

«man blir jo litt kjent, men blir jo ikke godt kjent»

«det er at du kjenner de så godt at det er lett å ta kontakt begge veier- når det er noe liksom»

Hvor godt kjent må en gruppe være for å få et velfungerende samarbeid? Hvordan tilrettelegger skolen for det?

Lærer 3

«Jeg har jo foreldregruppa i tre år- så hvis du ikke vet hvem de er fra før av så har du jo ikke mange treffpunkter - du har utviklingssamtalen og du har foreldremøtet»

«det er en liten by og vi aller fleste av de som jobber her er midt i den gruppa som kjenner mange som er yngre og eldre. Det skal mye til at du får noen foreldre som du..aldri har .. sett eller kjenner til»

Hvordan tilrettelegger skolen for at den enkelte gruppe skal bli kjent for å samarbeide. Er det nok å kjenne til hverandre?

Lærer 5

«så har vi så tett kontakt med alle foresatte gjennom året»

«vi er ofte på sms eller telefon med de foresatte - flere ganger i uka»

«våre foreldre hørt veldig mye negativt fra skolen. De har kanskje ofte en dårlig følelse fordi .. de er vant til å få til telefoner fra skolen som er negative tilbakemeldinger.

«kontaktlæreren tar kontakt, ringer hjem og forteller hyggelige ting. ..Det har vi høyt på agendaen når vi starter på høsten!»

«Alle skal ha presentert seg, ringe hjem»

«Ta kontakt fortelle om det som er ålreit. Noen ganger så får vi tilbakemelding på at det er første gangen de har fått.»

«De er redde for den telefonen fra skolen..fordi en telefon fra skolen- da .. har skjedd noe galt.»

Læreren forteller om hva de gjør for å etablere relasjon. De har fast rutine for å skape tillit. Hvilken betydning har tillit for å styrke et samarbeid?

Lærer 6

«..alltid noe positivt med dem (eleven) selv om det kan være en del negativt.. så det samarbeidet der ..det tror jeg at de setter veldig pris på.»

Lærer 8

«Det er ..relativt lite om det som har med relasjonsbygging.. fordi dette er et lite sted.»

«De kjenner hverandre godt. Barna har gått i samme barnehage».

«Det med relasjonsbygginga det tas andre steder.»

«Det er for at vi skal vise frem skolen vår og at foreldre skal få lov til å spise pølse, vaffel og prate sammen og det er jo relasjonsbyggende.»

«Det er et lite mikrosamfunn her ..da blir relasjonsbygging tatt hånd om av dem selv.»

Hvordan ivaretar skolen at hjem-skole etablerer relasjon og fundament for samarbeid i den enkelte gruppe?

«Da bruker vi jo litt tid på å snakke om hvem vi er og hva slags erfaring vi har og hva vi ønsker på det første foreldremøtet. De fleste har jo hatt den samme læreren i flere år, så da setter vi jo ikke av noe tid til det.»

«Vi jobber jo mye med kontakt skole- hjem, men ikke på foreldremøtet ut over å si at vi ønsker det.»

Hvor er arenaen som skolen bruker til å snakke om hvordan vi gjør det og ikke bare fortelle at de ønsker det?

«Jeg kan ikke gjenkjenne bare ved å se de. Vi er jo ikke nær på den måten. Jeg har ikke noe med dem i lokalmiljøet her å gjøre utenfor jobb. Tidligere har jeg bodd 300 m fra skolen, men her er det- det er en distanse der mellom lærere og foresatte. Men samtidig en veldig åpen kommunikasjon mellom oss»

«Tilliten er der.»

« Men det er klart at det er en del sånne skilsmissebarn – da synes jeg det er vanskeligere. Far kan sitte i en ende og mor i den andre enden. Jeg kjenner dem ikke, men kjenner dem igjen.»

«Jobben med å gjøre foreldrene trygge på at vi ser og vi forstår og vi ønsker å være med –den er viktig!»

4.6 Hva sier skolen om forbedringsmuligheter?

Hvordan kan skolen fremme best mulig samarbeid? Skal de vurdere nye muligheter og bestemme seg for å fortsette som før, eller se om det er rom for videreutvikling?

Hva er målet? Hvem skal delta for å nå målet? Hvordan får vi det til? Hvem bidrar med hva?

Leder A

«vi er i ferd med å etablere.. et samarbeidende møte»

«Storforeldremøter- temamøter i regi av FAU -den er interessant, for da kommer ikke foreldrene!»

«en gang kalte lokalavisa skolen for en hasjskole»

«FAU arrangerte et møte med tema narkotikamisbruk med politi, barnevern, fra utekontakten , fullstappa- ja - det kokte!»

«Totaliteten engasjer ikke så mye som når det er min ungdom. Det har jeg registrert som et fenomen»

«jeg bare registrerer det!»

Hvordan evaluerer skolen for å finne relevante målsettinger og temaer for foreldremøter.

Hvordan bruker de sin innsikt om hva som er viktig og hva som engasjerer?

«I forhold til informasjon mener jeg det er godt nok»

«I forhold til relasjonsbygging trenger vi noe mer»

«Foreldrene mye mer delaktig i planlegging og sier noe om hva som er interessant for dem»

Skolen har selv ideer og tanker om hva som skal til for å få mer fokus på relasjonsbygging.

Kan skolen overføre disse tankene også til den biten som har med informasjon å gjøre?

Kan samarbeid etableres på alle nivåer av samarbeidet?

«Jeg pleier å si til foreldre og foresatte; Det kan godt hende at dere syns at ungdommen har blitt så stor nå at dere skal begynne å gi slipp på dem og la de få ansvar og at de skal greie seg selv - men det er helt feil! De nærmeste tre årene bør dere være om mulig enda mer engasjert i skolehverdagen deres- Det synes jeg er viktig. Involver deg i ungdommers liv. 13 år - de kan ikke stå alene. De faller fra likavel- mer og mer.»

«Det handler om innhold i foreldremøtet og interessen og hva vi bør ha fokus på»

Hvordan kan skolen skape engasjement og deltakelse og dele forventninger om hva som er viktig og bli enige om hva som prioriteres.

«Jeg ser en kjempesoppslutning på åttende trinn.»

«Sikkert nyhetens interesse og sånt, og jeg prøver ved å variere og være tydelige»

«Likevel - det skjer ett eller annet som påvirker engasjementet i forhold til foreldremøta»

«Jeg tror foreldra må sikres på viktigheten av at de er tilstede i barns liv, at de ser barna og at de kommer til skolen og er sammen med oss her.

Tenker skolen her at foresatte må ha enda tydeligere beskjed, eller ligger det her en mulighet til å komme sammen, utvikle felles forståelse og et felles eierskap til en felles visjon?

Leder B

«etter at vi begynte med ..å ha møte om morgenen halv ni til halv ti - så kommer alle foreldrene. de tar fri fra jobb og de kommer på det møtet»

«et ettermiddagsmøte er ofte vanskeligere»

Skolen har endret møtetidspunktet.

«Jeg får stadig tilbakemeldinger ..at de møtene fungerer veldig bra. De er veldig imponert over de møtene fordi de er så konkrete og innholdsrike og nettopp å få med foreldrene på en trygg og ålreit måte.»

«vi er jo forskjellige personer - det er .. forskjellig hvordan vi leder - og det er nyttig for alle sammen ..å se hvordan vi leder møter - vi er jo ulike»

Leder D

«Vi har snakket om i lærergruppa at vi skal prøve å gjøre foreldremøtene mere relevante og interessante.»

«Fått tilbakemeldinger fra foresatte på at de er kjedelige, unyttige»

«Vi har snakket mye om å ta tak i det som er interessant for de da og viktig for dem og barna deres.»

«Erfaringsutveksling mellom lærerne? Nei – vi har diskutert innhold, men ikke formen.»

Hvordan tar skolen tak i tilbakemeldinger og hvordan evaluerer de møtene?

«Jeg syns informasjon skal være (ikke skolens meninge- ikke snakka om) så effektiv som mulig. Drøfting av tematikker er det viktigste – barna i sentrum – hva gjør de – hvordan jobber de- ulike læringsstrategier- kanskje vise noen eksempler, vise frem hva barna har gjort – det er det som foreldrene er interessert i. Den største delen bryr seg ikke veldig om halvårsplanen.

Så syns jeg vi kan videreutvikle det med et fast tema hvert år- kanskje få inn noen foredragsholder som kommer utenfra- ja – gjøre det litt mer interessant.»

«Ja – det går vel feil vei- blir færre og færre. Det er kanskje naturlig, men vi ønsker å få så mange som mulig til å komme. 1.klasse er amfiet fullt, blir god plass etter hvert.»

Skoleleder har mange tanker om videreutvikling. Hvordan kan skolen etablere velfungerende prosesser for å få hvert enkelt møte mest mulig velfungerende?

Lærer 1

«Jeg kan ikke tenke meg noen bedre løsning enn det vi har nå.»

«jeg tror kanskje det (evaluering) blir kunstig og jeg. Vi snakker jo mye fag og skole når vi sitter sammen. Da tenker jeg da skjer mye da.»

«alt skal loggføres og alt skal lissom inn i permen og alt skal på fronter og det skal legges på felles eller. Sånn blir litt kunstig føler jeg»

Hvilken evne har skolen til å etablere og videreutvikle et samarbeid dersom de ikke ser behov for å ta initiativ til mulighetssamtaler.

«Vi ringer ikke dem (klassekontaktene) og spør hva vi skal ha på et foreldremøte. De er ikke med i planlegginga»

«De får muligheten til å komme med innspill og de får tid på slutten og .. da får de den tida de trenger på slutten.»

Skolen forteller at foresatte er lite delaktige i planleggingen. Hvilke refleksjoner har skolen om hvorfor de ikke kommer? Handler det om relasjonskompetanse? Hva kan skje hvis hjem-skole har kjennskap til hva man ønsker og ikke tror ut i fra egen erfaring?

Spørsmålet blir hvor åpen skolen er for endringer? Hvilken kompetanse har de i å etablere velfungerende og hensiktsmessige samarbeidsgrupper med ulike type sammensetninger? Hvor tilpasningsdyktige er de.

lærer 2

«ha med foreldrene og lage en struktur på året det gjør jeg! Kanskje vi bør bli flinkere til å snakke om det - i hvert fall for nye lærere» «det er lurt å avtale med klassekontaktene- hva ser dere for dere at dere har lyst til å gjøre i åttende? Så foreslår vi at det er vanlig med en filmkveld, grilltur»

«vi hjelper de litt - sånn i starten, men det å tro at de kan gå inn og ta over det ...»

«vi passer jo på at på skolen kjører mye felles happeninger i begynnelsen så alle blir kjent - så vi er ikke avhengig av gode klassekontakter for at elevene skal bli trygge og godt kjent- vi er avhengige av klassekontakter for at foreldregruppa skal bli bedre.

Jeg oppfatter det som at skolen ikke skal ha noen særlig rolle når det gjelder å bli kjent med den enkelte foresattegruppe. De sier det er skolens oppgave å sørge for at elevene blir trygge og godt kjent. Hvilket syn har egentlig skolen på effekten av samarbeid hjem- skole for å styrke elevgruppen? Jeg synes det er litt vanskelig å få tak på.

«det står vel et eller annet sted at klasskontakten sikkert skal være med å planlegge men jeg vet det står et sted, men jeg skjønner liksom ikke helt hva vi skal drive å planlegge»

«det er lenge siden jeg hadde så voldsomt engasjerte klassekontakter.»

Om foreldre som plasseres i grupper:

«ja vi hører jo noen som har vært på sånn type møter - de synes det er grusomt. Ja, det er forferdelig. Aldri hørt om noen som har skrytt av sånn»

«så har vi den dialogkonferansen. Der faktisk foreldrene sitter og prater sammen og elevene får ikke lov å sitte på samme gruppe som sine foreldre- så da er det kanskje fire elever og fire voksne som ikke egentlig kjenner hverandre får lov til å diskutere temaer på tvers. Det fungerer bra, men det er jo ikke i regi av oss.»

Hvor er skolens refleksjon over egen kompetanse i forbindelse med at de sier at gruppemøter med dialog fungerer i regi av andre enn skolen?

Lærer 3

«behovet er veldig forskjellig fra klasse til klasse»

«noen klasser fungerer det kjemefint , mens andre .. er det .. ikke noe engasjement»

Skolen ser at det er ulike behov i de enkelte gruppene. Hvordan tar skolen tak i i det?

Hvordan kan engasjement skapes?

«vi har jo teammøter - hvor disse kontaktlærerne møtes»

«det er jo alltid sånn.. hvordan gikk det i går, det foreldremøtet – hvordan?»

«Det er jo ikke lukket- vi jo jobber jo ikke en og en her- vi vrimler overalt og vi prater»

«det dreper litt gleden med det hvis du skal ned og skrive det inn i mappa»

«kontaktlærere sitter på trinnmøtet og snakker sammen»

«overskriftene kommer jo av at rektor har sendt ut en forespørsel til oss - hva vil dere at vi skal ta opp - utenom de vanlige. Da kan jo vi gi tilbakemeldinger på at i år så vet vi jeg det må tas opp f.eks arbeidsuke hvis det er rett før arbeidsuka, tur eller»

Hvordan evaluerer skolen hvilken type informasjon som skal med i et møte? Hva er sammenhengen med ranselpost, digital kommunikasjon? Hva skal møtet brukes til?

«så har man jo ofte kontakt med klassekontakten og ..da vet man jo om det er ting som rører seg i foreldregruppa som klassekontakten har fått beskjed om.»

«klassekontakten har mer en sånn rolle å være en sosial rolle å være pådriver for sosialt samspill mellom foreldre og barn - enn å være bindeledd talør»

Hvem definerer rollene? Skolen? Hjemmet? I fellesskap?

Føler .. at vi har funnet den formen .. vi føler .. vi får gjort det vi skal gjøre.

«Før så gikk de nemlig rundt i hver klasse, det tok jo hele tida. .så sa han det samme fire plasser så .. nummer fire satt .. og venta på at han skulle komme.

Klokka ble jo halv ni. Den formen som er nå er jo nettopp fordi vi ikke har vært så fornøyd med det som har vært og nå er jeg kjempefornøyd sånn som det er.»

Hvilket fokus har skolen på å etablere felles mening for møtet mellom hjem-skole. Skolen sier de har funnet den formen skolen ønsker. Hva med innholdet i møtet? Hvordan kan møtet brukes for å fremme samarbeid?

Lærer 4

«de store felles møtene som vi har hatt noen ganger – de gir ..ikke det samme for oss i og med at foreldrene kommer fra helt ulike miljøer og ulike byer» «de har jo ikke noe felles referanser .. bortsett fra elevene da..»

«det var i hvert fall ikke sånt oppmøte da.. som det er på de samarbeidsmøtene»

Lærer 5

«jeg tror vel etter mange år at det er det (løpende fokus) vi har landet på som fungerer best -

vi har jo pratet om den setting som den optimale. Jeg tror vi har kommet dit, men jeg tror det eneste vi kan blir flinkere til nå er det gjelder det møtet det er den evalueringen sammen etterpå – at alle er blitt informert om hva som er blitt bestemt og ja hva som egentlig skjedde på det møtet - at det blir litt mer formalisert.»

Lærer 8

«Av enkelte får vi tilbakemelding» «Det er ikke noe formalisert ..skjema om hvordan opplevde du foreldremøtet»

«vi har dialog med klassekontakten» «kommer det foreldrehenvendelser, så får vi vite de»

«Jeg har holdt forskjellige typer foreldremøter:

- Standardtypen - hvor vi står foran og orienterer, litt diskusjon, så kommer vi til eventuelpunktet og så går vi hjem.
- Møter hvor vi har jobba ut i fra helt spesifikke temaer -foreldrene deles i grupper og vi jobber .. ut fra case- hvordan mener dere vi bør jobbe med osv”

«hvis vi ser at foreldrene kunne hatt godt av et sånt møte – så tar vi det - jeg har god erfaring med begge.»

«Jeg synes det er veldig nyttig å jobbe sånn i grupper, men du må se an for at det skal bli gode diskusjoner». «Så må du kjenne foreldrene litt på forhånd.» «Jeg drøydde jo et par år med samme foreldregruppe før jeg tenkte at jeg kunne kjøre et sånt møte»

«jeg tenker at den enkleste og greieste måten – ja – som jeg tror de fleste er komfortable med er standardmøtet»– «det er ikke alle som har lyst til å fronte meningene sine i plenum»

Er ikke barndommen og ungdommen for krevende til at man bare skal ta for seg det komfortable? Hvordan tilrettelegge møtet mellom de voksne med tanke på å forebygge og videreutvikle i stedet for å kanskje måtte reparere senere?

Skolen peker selv på hvilke forutsetninger som må på plass for å kunne ha gode diskusjoner.

«man blir litt eksponert hvis man skal sitte i en gruppe og snakke om punkter som kanskje avviker en del fra andres». «grensesetting for barn og sånn er .. veldig forskjellig» «da er det ikke sånn at man blir enige» «da blir det bare at synspunktene kommer frem og så .. hevder man sin rett til å gjøre som man vil i sitt eget hjem»

Hvordan sørger skolen for at foresatte og skole håndterer ulikheter sammen? Hvordan kunnskap om å bruke ulikheter og ulike meninger til videreutvikling av et samarbeid og et felles mål? Hvilken overføringsverdi har denne kompetansen og treninge til det som skjer i elevgruppen? Hvordan takle at noen ikke engang liker hverandre, men lære å utvikle toleranse og samarbeid som er konstruktivt og velfungerende for alle parter.

«Vi er veldig tydelige på hva slags regler som gjelder for barna her, og det er jo foreldrene inneforstått med»

«det er veldig viktig at vi får en felles forståelse av hvordan vi skal jobbe på skole og hjemmet» «ulik praksis blir så ødeleggende for skole. Der har jeg vært enda tydeligere på at det er faktisk sånn at en del praksis som gjøres på skolen – den må gjøres hjemme også.»

«de barna klarer ikke skille mellom skole- hjem like godt som andre barn.»

5 Analyse - Hvordan utvikle samarbeidende foreldremøter?

Samarbeid hjem-skole kan ha betydning for klasse miljø og læringsmiljø, men oppgaven er avgrenset til å analysere foreldremøtet som samarbeidsarena.

5.1 Oppsummering av utfordringer i resultatene

Jeg har spurt hvordan foreldremøtene organiseres/gjennomføres og har fått en del synspunkter på hva ledere og lærere ser på og tenker om foreldrenes behov og foreldrenes holdninger og adferd.

Jeg har funnet ulik organisering av foreldremøtet i form av ett møte eller flere delmøter, varierende fokus på samarbeid i foreldremøtet, ulikt uttalt intensjon med foreldremøtet, ulik plassering av møtedeltagerne, ulikt fokus på å bli kjent med foresatte, ulik oppfatning av om vi er et felles «vi» eller et «vi» og «de», at skolen setter agendaen med ulik grad av involvering, ulik håndtering av utfordringer og vanskelige samtaler, ulikt syn på viktigheten av foreldremøtet, ulik grad av kommunikasjon (enveis informasjon eller dialog), ulik oppfatning av kompetanse på møteledelse.

Alle skolene er tydelige på at samarbeid med foresatte og utveksling av forventninger er viktig for skolene. Men foreldremøtet blir i varierende og i liten grad brukt til å etablere samarbeidsrelasjoner. De sier det skjer på andre arenaer, men det er ulikt hva de forteller om hvordan de etablerer det. Foresatte er i liten grad involvert i planleggingen av foreldremøtet. Skolen og lærerne setter agendaen og foresatte får lov å komme med innspill.

Funnene synliggjør noen utfordringer skolene har med å få etablert et velfungerende samarbeid og de viser ulik grad av tilrettelegging for å utvikle samarbeidende møter. Skolene konstaterer også at det er nedgang i deltagelse på vanlige foreldremøter og de leter etter hvilke temaer som kan gjøre møtene interessante. Skoleledelsen er tydelige på at foreldrenes deltakelse er veldig viktig – også på ungsomsskolen.

Funnene i denne studien viser noen av de samme utfordringene som har vist seg i nyere forskning på området.

Utdanningsdirektoratet ferdigstilte i 2015 en evaluering av lokale prosjekter om hjem–skole-samarbeid som så på hvordan samarbeid hjem-skole kan bedres i den hensikt å bedre læringsmiljøet (Helgøy & Homme, 2012). Evalueringen viste at skolene er usikre på hvordan samarbeidet kan vitaliseres og bedres. “Usikkerhet i seg selv kan være et hinder for samarbeid” (Nordahl, 2003), og foreldrene er mer opptatt av å stille krav enn å bidra selv.

Foreldrene opplever et sterkt press om å undertegne samarbeidsavtaler. Gjennom dette får de signaler om at skoleeier/skolen har liten tro på foreldrenes forutsetninger og kan være et eksempel på strategisk bruk av skolens institusjonelle makt, jf. betingelser ved negative erfaringer fra hjem–skole-samarbeid (Nordahl, 2003). Det samme gjelder for «obligatoriske» foreldremøter hvor skolen utøver sin institusjonelle makt overfor foreldrene, selv om intensjonen er bedret samarbeid. Følger vi Nordahls konklusjoner, kan vi anta at tiltak som bærer preg av ansvarliggjøring kan føre til negative erfaringer fra samarbeidet mellom hjem og skole.

5.2 Hva er intensjonen med foreldremøtet?

Hvorfor har vi foreldremøtet?

Pedagogen John I Goodlad (Goodlad, 1979) har utviklet et læreplanteoretisk begrepsapparat - læreplanens ulike ansikter/nivåer som vi legger til grunn for vår læreplanforståelse. De framstår som ulike avhengig av nivå og perspektiv. Ideen om læreplan, den vedtatte læreplan, den oppfattede av lærere, den praktiserte og den erfarte (elev). John I. Goodlad (1979). Goodlad klassifiserer læreplaner i fem nivåer som beskriver veien fra læreplanidéer til dens virkeliggjøring i opplærings situasjonen. I min drøfting av foreldremøtet bruker jeg tilsvarende begrepsapparat som Goodlad. Hva er ideen om foreldremøtet (forarbeidene), den vedtatte ideen (opplæringsloven og forskrifter), den oppfattede av skoleeier (kommunen og skoleledelsen), den praktiserte (skoleledelse og lærere og foresatte) og den erfarte (lærere og foresatte) – hva med eleven?

5.3 Hva er ideen om foreldremøtet

Forarbeidene

Et godt samspill mellom hjem og skole forutsetter at begge parter kommuniserer tydelig slik at skolens og de foresattes forventninger blir avklart og det ikke oppstår misforståelser (Kvalitet i skolen, St.meld. nr. 31 (2007-2008))

Det er en forutsetning for godt samarbeid å ha god kommunikasjon (“Kunnskapskapsløftet – prinsipp for opplæringa”). Gjensidig kommunikasjon om den faglige og sosiale utviklingen til elevene og hvor gode de trives, vil stå sentralt i samarbeidet.

Videre står det at samarbeidet er et gjensidig ansvar, men skolen skal ta initiativ og legge til rette for samarbeidet. Foreldre og foresatte skal ha reell mulighet til innvirkning på egne barns læringsarbeid faglig og sosialt. Det må også legges til rette for at foresatte får nødvendige opplysninger for å kunne delta i reelle drøftinger om utvikling av skolen.

Styrket foreldreengasjement og utvikling av godt samarbeid mellom hjem og skole er et viktig ledd i arbeidet for en bedre skole og et godt samarbeid mellom hjem og skole er gunstig for elevenes læringsmiljø, motivasjon for læring og læringsresultater (meldingen til Stortinget om ungdomstrinnet, Meld. St. 22 (2010-2011) Motivasjon-Mestring-Muligheter s. 107. Meldingen viser en rekke tiltak som skal styrke hjem-skole-samarbeidet nasjonalt og lokalt, slik som veiledning av nyutdannende lærere, digitale læringsplattformer, lett tilgjengelig ressursmaterieell, lokale prosjekter om hjem-skole-samarbeid, bruk av foreldreorganene for drøfting av praksis og kartlegging gjennom brukerundersøkelser.

5.4 Hva er den vedtatte ideen

Det er lovbestemt at skole og hjem skal samarbeide. Opplæringslovens intensjon er å styrke samarbeid for å sikre utvikling av hver enkelt elev (læring, 2003-2004) jf. (Opplæringslova, 1998) jf. § 1-1 første ledd.: «Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring»

Formålet med foreldresamarbeid er forskriftsfestet (§20-1). Å bedre hjem-skole-samarbeidet er et viktig mål for utdanningmyndighetene. Et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen (forskrift til opplæringsloven § 20-1). Pliktene som står i forskriftene er et minimumskrav og skolen kan velge et mer omfattende samarbeid.

Foreldresamarbeidet skal ha eleven i fokus. Det er presisert i forskrift (§20-1).

Foreldresamarbeid skal føre til god oppfølging av elevens faglige og sosiale utvikling. Det er viktig at både den faglige og sosiale utviklingen er omfattet. Begge elementene er

viktige for elevens motivasjon og trivsel, og dermed viktige elementer for at eleven skal fullføre opplæringen. Det er også understreket at et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen blant annet i arbeidet med å styrke gode læringsmiljø og for å skape læringsresultat som gjør at elevene fullfører videregående opplæring.

Skoleeier (kommunen og fylkeskommunen) har plikt til å sørge for samarbeid med foreldre jf. § 13-3d. Skolen skal sørge for samarbeid med hjemmet (opplæringsloven §§ 1-1 og 13-3d). Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til eleven sin faglige og sosiale utvikling. Et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen for å styrke utviklingen av gode læringsmiljø og skape læringsresultat som blant annet fører til at flere fullfører videregående opplæring.

Foreldresamarbeidet innebærer at foreldrene har rettigheter overfor skolen til informasjon på foreldremøter, planlagt og strukturerte samtaler med elevens kontaktlærer, informasjon om eleven og om rettigheter og plikter (Forskrift til opplæringsloven kapittel 20).

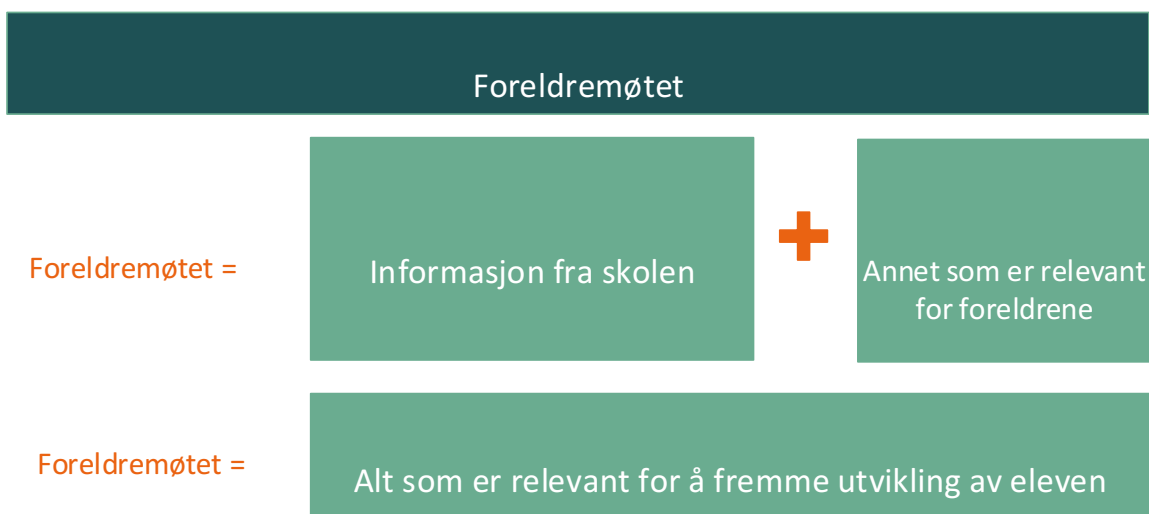
Foreldrenes rettigheter er knyttet til foreldreansvaret som innebærer at foreldrene har hovedansvaret for å gi barna sine oppdragelse og omsorg og bestemme for dem i personlige forhold, mens skolen har ansvaret for opplæringen. Skolens plikter overfor foreldrene faller bort når eleven er myndig (se rundskriv Udir- 7 -2010)

Foreldremøtet er forskriftsfestet: Skolen skal i starten av hvert opplæringsår halde eit foreldremøte der foreldra informerast om skolen, innhaldet i opplæringa, medverkinga til foreldra, rutinar og anna som er relevant for foreldra» (Opplæringsloven – forskrift § 20-3)

Organiseringen av møtet er overlatt til skolene, men foreldremøtet skal handle om gitte temaer: informasjon om skolen, innholdet i opplæringen, foreldrenes medvirkning, rutiner og annet som er relevant for foreldrene (merknad til forskriften). Når det gjelder informasjon om skolen må denne tilpasses foreldregruppen (egen utheving). Foreldrene til elever på 1. årstrinn og 8. årstrinn vil ha behov for mer grunnleggende informasjon om skolen enn foreldrene til elever på årstrinn som har gått på skolen i flere år. Videre er det viktig at foreldrene får nødvendig informasjon om innholdet i opplæringen.

5.5 Hva er det oppfattede av skoleledelsen

Denne studien viser at oppfatningen av innholdet i pliktene er ulik. Opplæringsloven med forskrifter ser ut til å tolkes forskjellig, og det gir utslag i organisering av foreldremøtet fordi møtets intensjon blir ulikt.

Figur 10 Egen illustrasjon med tolkning av foreldremøtets innhold

Min tolkning er at den ene skolen organiserer møtet ved å legge hovedtyngden på opplæringslovens intensjon som er å styrke samarbeid for å sikre utvikling av hver enkelt elev (opplæringsloven § 1-1 første ledd) og presiseringen i forskriften om at foreldresamarbeidet skal ha eleven i fokus (forskrift §20-1).

De to andre skolene tolker jeg som at de organiserer møtet ved å legge hovedtyngden på plikten som står i forskriften § 20-3 om at skolen skal i starten av kvart opplæringsår halde eit foreldremøte der foreldra informerast om skolen, innhaldet i opplæringa, medverkinga til foreldra, rutinar og anna som er relevant for foreldra» (Opplæringsloven – forskrift § 20-3) og at den oppfattes ganske bokstavelig.

Hvis vi bare leser ordlyden i forskriften om hva innhold i foreldremøtet skal være, så kan den forstås ulikt. En forståelse kan være at møtet skal inneholde en informasjonsbit med innhold som skolen mener det er viktig å si noe om og en bit med informasjon som foreldrene mener er relevant. En annen forståelse er at “relevant for foreldrene” gjelder all informasjon som skal gis.

Når en bestemmelse skal forstås og ordlyd gir plass for flere forståelser, må meningen bestemmes med en tolkning (er det viktig å lese den og tolke den i sammenheng med

lovbestemmelsen fordi en lovbestemmelse er en regel av høyere rang enn forskrift, går den foran en regel av lavere rang (Andenæs s. 44referanse til lovtolkning) og skal veie tyngst. Lovens formal og forarbeider er også momenter som det ofte legges vekt på ved tolking (andenæs s 76).

Denne studien viser at innholdet i den ene formen på møtet er formet av et felles forankret mål mellom foresatte og skolen, mens den andre formen er formet av at skolen og foresatte planlegger hver sin del.

Det betyr ikke nødvendigvis at noen gjør feil, men kan like gjerne bety at regelen er så romslig at den gir rom for ulike organiseringer og former. Dette synes jeg er spennende sett i sammenheng med teorier om samarbeid (gi eksempler). Det kan bety at bestemmelsen gir rom for at den enkelte gruppe som skal samarbeide står friere til hvordan det skal gjennomføres. Når dette er sagt så kan det se ut som om en forståelsen av regelen om ett foreldremøte kan forhindre et reelt samarbeid.

Det er likevel skolen som vil være prosessdriver for planlegging, gjennomføring og oppfølging av foreldremøter.

Jeg påstår ikke at noen gjør noe feil, men her har skolen kanskje et mulighetsrom for utvikling av bedre samarbeid ved å stille spørsmålet om skolen legger tilstrekkelig vekt på lovens formål når de velger en organisering og et innhold på foreldremøter uten å planlegge sammen med foresatte.

Hvordan ivaretar skolen at både skole og foresatte kommuniserer tydelig så også foresattes forventninger blir avklart og det ikke oppstår misforståelser. (st. meld. nr. 31 – Kvalitet I skolen). I merknaden til forskriften står det at informasjon om skolen må tilpasses foreldregruppen. Hvis dette leses i sammenheng med lovens formål og forarbeider legger det føringer for at tilpasning bør skje i samarbeid med og gjennom kommunikasjon med foresatte.

Kommunikasjon er toveis- altså en dialog. Hvilke forutsetninger må være til stede/bygges opp for at dialogen skal bli jevnbyrdig og konstruktiv?

Når det gjelder informasjon om skolen må denne tilpasses foreldregruppen (egen utheving). Et godt samspill mellom hjem og skole forutsetter at begge parter kommuniserer tydelig slik at skolens og de foresattes forventninger blir avklart og det ikke oppstår misforståelser (Kvalitet i skolen, St.meld. nr. 31 (2007-2008))

I tillegg er det vesentlig å ta med i vurderingen at hensikten med loven er å styrke samarbeid for å sikre utvikling av hver enkelt elev (Opplæringsloven § 1-1).

Det er skoleeier, kommunen og fylkeskommunen, som har en plikt til å sørge for samarbeid med foreldre jf. § 13-3d.

5.6 Hva er det praktiserte foreldremøtet?

I forrige kapittel presenterte jeg resultatene fra intervjuene som viser hvordan foreldremøtet kan praktiseres.

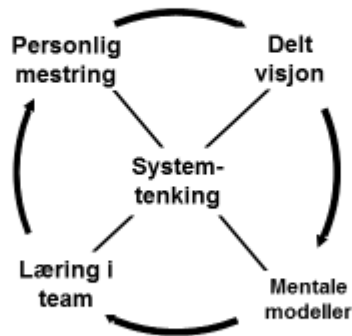
Oppsummeringen av funnene (i innledningen til dette kapitlet) viser at det er relevant å drøfte hvordan foreldremøter kan videreutvikles til samarbeidende foreldremøter.

Gjennom datainnsamlingen har jeg funnet mange spørsmål som gjelder relevante temaer for samarbeid. Jeg må begrense oppgavens omfang og plukker derfor ut noen sentrale spørsmål og noen temaer og begreper som er viktige forutsetninger for å utvikle samarbeidende foreldremøter. Temaene og begrepene er **mening, innflytelse, støtte**, dialog, respekt og tillit.

6 Drøfting - Hvordan utvikle samarbeidende foreldremøter?

Gjennom å analysere resultatene, har jeg funnet temaene som blir en del av drøftingen. Jeg ser det som en naturlig forlengelse å bruke Senges teorier for å drøfte hva de kan gjøre – nå som jeg har sett hva de har gjort. Ut i fra de resultatene jeg har funnet er det spesielt tre av disiplinene i Senges (Senge & Lillebø, 1991) læringshjulet som jeg ser som relevant å drøfte nærmere; systemtenkning, delt visjon og gruppelæring. *Resultatene i denne studien viser blant annet ulikt fokus på visjon.*

Læringshjulet

Figur 11 Egen illustrasjon av Læringshjulet til Senges modell (19?)

6.1 Hvordan kan skolen få til utvikling av samarbeidende foreldremøter?

Utvikling krever høy bevissthet om hvilke muligheter en kan bruke, noe som må gjenspeile seg både i forberedelser, gjennomføring og oppfølging. For å finne muligheter er det viktig å se hvilke forutsetninger som er nødvendige for å fremme utvikling.

6.2 Hvilke forutsetninger må være tilstede?

For å utvikle godt samarbeid er det en viktig forutsetning at begge parter kommuniserer tydelig og at skolens og de foresattes forventninger blir avklart og det ikke oppstår misforståelser (Kvalitet i skolen, St. melding nr.31 (2007-2008) og Kunnskapsløftet – prinsipp for opplæringa)

Forskningsresultater viser at hjem-skole samarbeid forsterkes når skolen har gode strategier for samarbeidet med foreldrene og har en positiv innstilling og tiltro til foresatte. (udirs rapport 2015)

Resultatene i intervjuene viser at skolen planlegger gjennomføringen i stor grad alene uten de foresatte. Agendaen og innholdet er i stor grad satt. Skolen planlegger hvordan de skal samarbeide og hva som gjør møtene relevante for foresatte.

Ut i fra dette ser det ut til at de nevnte forutsetningene i varierende grad er tilstede i denne undersøkelsen. jeg har gjort. Det gir rom for endring for å styrke foreldremøtet som en arena for samarbeid.

6.3 Kan skolen bli en mer lærende organisasjon?

En lærende organisasjon kan defineres som en organisasjon som utvikler, forvalter og tar i bruk sine kunnskapsressurser slik at virksomheten totalt sett blir i stand til å mestre daglige utfordringer og etablere ny praksis når det er nødvendig (Skalde et al., 2005, p. 9)

Den lærende organisasjon er ikke et nytt begrep. Men det er likevel forholdsvis nytt som begrep i skolesammenheng og innenfor det pedagogiske fagfeltet. Det representerer kanskje en ny og utfordrende måte å tenke skoleutvikling på. Hensikten med å utvikle skolen som lærende organisasjon er å få en bedre skole – en skole som har fokus på kjerneoppgaven – å gi en god og tilpasset opplæring til alle elever, med godt læringsutbytte.

Å bli en mer lærende organisasjon innebærer ikke nødvendigvis at skolen skal tilegne seg mer kunnskap, men at den i større grad nyttiggjør seg den kunnskapen som allerede finnes, som grunnlag for en bedre opplæring for eleven. Ref 2 4 i rttikkelstafetten.

Dersom en organisasjon skal forandre seg eller lære, må dominerende samhandlings- og tankemønstre bearbeides. Å forstå sin egen rolle i slik bearbeiding, handler den femte disiplinen om) Senge sier at alle organisasjoner er et produkt av hvordan medlemmene tenker og samhandler og dermed opprettholder både struktur og koder. Weick (1969) i Senge (et. AL 200

De fleste av oss har på et eller annet tidspunkt vært med i en gruppe som fungerte godt – mennesker som stolte på hverandre, som utfylte hverandres sterke sider og kompenserte for hverandres svakheter, som hadde felles mål som var større enn den enkeltes mål, og der gruppearbeidet frembrakte glimrende resultater. Peter senge s 12

Det som skiller lærende organisasjoner fra det tradisjonelle, autoritære, «kontrollerende» organisasjoner, er at man behersker visse grunnleggende disipliner. «Den lærende organisasjonens disipliner» er derfor av vital betydning. Her bruker vi ikke ordet disiplin i betydningen lydighet og straff, men om et fagområde der det gjelder å være i besittelse av visse kunnskaper og ferdigheter. (s 12)

6.3.1 Disiplinen systemtenkning

Det vesentlig ved disiplinen systemtenkning ligger i en endret tenkemåte:

- Å se relasjoner og gjensidige påvirkninger fremfor lineære kjeder med årsak og virkning

Et spørsmål ut i fra analysen er om nedgang i deltagelse ikke nødvendigvis henger sammen med elevenes alder. Det kan være nyttig å vurdere betydningen av relasjoner mellom møtedeltagerne og/eller formen på informasjon fra skolen. Hvilken effekt kan det for eksempel ha om et budskap blir kommunisert gjennom enveis informasjon eller i form av dialog?

- Å se endringsprosesser fremfor øyeblikksbilder

Skolen forteller foresatte hvorfor de bør komme og hvor viktig det er at de samarbeider og uttalte at de måtte være enda tydeligere på å informere om det.

Å kjøre hardere og hardere på med gamle, kjente løsninger, mens grunnleggende problemer vedvarer eller forverres, er et pålitelig tegn på ikke-systematisk tankegang. (Senge s. 70). Dette betyr ikke at det er noe feil ved det skolene gjør, men dersom skolen ønsker endring, kan systemtenkning være en farbar vei.

6.3.2 Disiplinen felles visjon – Hva er foreldremøtets visjon

Undersøkelsen viser at hensikten/intensjonen med møtet er ulikt definert. Noen av svarene viser at foreldremøter med mye enveis-informasjon kan være uinteressant for både lærer og foresatte. Skolen synes samarbeid er viktig og de forteller ofte foresatte hvor viktig det er å samarbeide.

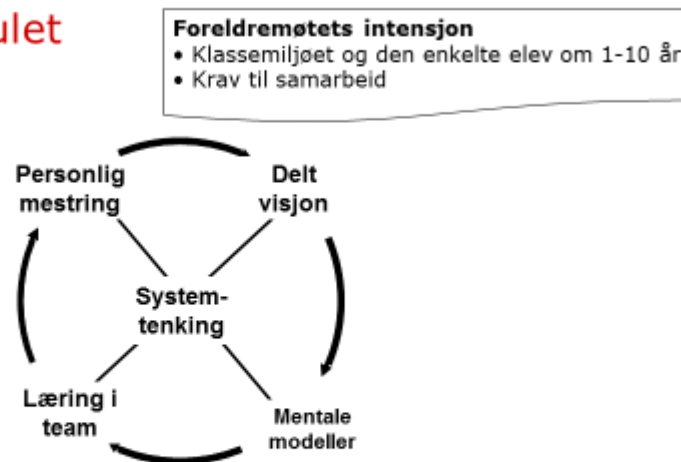
Visjon er et kjent begrep. Hvis du ser etter er visjonen ofte påtvunget en organisasjon.

Slike visjoner gir i beste fall ordrelydighet skriver Senge.

Jeg ser at skolen gjør noe av det samme når de forteller foresatte hvor viktig det er å samarbeide og gjerne forteller foresatte hvordan de skal samarbeide og hva som er viktig at foresatte følger opp hjemme. Pålegg om obligatoriske møter og utlevering av ferdige samarbeidskontrakter ((Skalde et al., 2005) kan også føles påtvunget.

Hvordan kan skolen skape en felles visjon for foreldremøtet?

Læringshjulet

Figur 12 Egen illustrasjon – Foreldremøtets intensjon

Oppmuntre til personlig visjon

Felles visjon springer ut av personlige visjoner (Senge & Lillebø, 1991, p. 216) og det må oppmuntres til en personlig visjon. Menneskenes personlige visjoner handler ikke bare om egeninteresse, men har vanligvis også med dimensjoner som angår familie, organisasjon, samfunn og kanskje til og med verden. Omsorg er personlig og har sine røtter i egne verdier, bekymringer og interesser. Det er grunnen til at ekte omsorg for en felles visjon har sitt utgangspunkt i personlige visjoner. Organisasjoner som er innstilt på å bygge felles visjoner vil oppmuntr mennesker til å utvikle sine personlige visjoner. Hvis ikke de har egne visjoner, kan de ikke gjøre annet enn å skrive under på noe som er utarbeidet av andre – f-eks ferdige samarbeidskontrakter. Resultatet kan bli lydighet, ikke forpliktende innsatsvilje.

Skolelederne var opptatt av å finne ut hva som engasjerte foresatte så de deltar på foreldremøtet. Selv om møter kan ha interessante temaer, kommer ikke foreldrene. Skoleleder hadde observert at det er mitt barn som engasjerer. Foresatte viser omsorg for sitt barn, så det bør derfor ligge til rette gode muligheter for å oppmuntre til en personlig visjon som igjen kan springe videre og utvikles til en felles visjon.

Utvikle personlige visjoner til felles visjon

Personlige visjoner må igjen utvikles til en felles visjon for en gruppe. Skolens visjoner er ofte ferdig definert – Eksempler: ”Best i kommunen” - En skole med tilhørighet, kunnskap og glede for alle. "Mangfold og muligheter – hvor kunnskap og trivsel former din framtid" eller Læring og vekst i et utfordrende miljø. En visjonserklæring alene vil sjelden få en visjon til å bli levende i organisasjonen. Heller ikke en tradisjonell ovenfra-og-ned-visjon. Det kommer ikke frem av undersøkelsen at foreldremøter eller en enkelt klasse har skrevet egne visjoner, men studien viser at uttalt mening/visjon med møtet varierer- hvor hensikten kan være å gi viktig informasjon, bli litt bedre kjent eller fremme det enkelte barns utvikling.

«Det første skrittet er å gi opp tradisjonelle tanker om at visjoner alltid kunngjøres ovenfra eller utvikles fra organisasjonens institusjonaliserte planleggingsprosess.

Det finnes ingen felles visjon før den er knyttet til personlige visjoner hos mennesker i hele organisasjonen (foreldremøtet)» (Senge & Lillebø, 1991, p. 219)

Dele tanker og lytte

«Det handler om å dele tanker med andre og lytte». (Senge & Lillebø, 1991, p. 220)

«Visjoner som er virkelig felles krever kontinuerlige samtaler der enkeltmennesker ikke bare føler seg frie til å gi uttrykk for sine drømmer, men der de også lærer å lytte til hverandres drømmer. Ut i fra dette vil det gradvis komme en ny forståelse for hva som er mulig. Å lytte er ofte vanskeligere enn å snakke. Det gjelder særlig for viljesterke leder som har klare ideer om hva som trengs. Lytte krever ekstraordinær åpenhet og vilje til å fange inn mange ulike ideer. Dette betyr at vi må tillate at mange forskjellige visjoner eksisterer side om side og lytte etter det riktige handlingsalternativet som forener alle våre individuelle visjoner.» (Senge & Lillebø, 1991)

Foreldremøtet er pålagt som en forpliktelse gjennom forskrift. Skolen har ansvaret for å tilrettelegge prosesse. Det er opp til skolen hvordan det skal gjennomføres. Det gir også skolen muligheter til å gjøre tilpasninger som er gunstige for den enkelte hjem-skole-gruppe med tanke på å dele tanker og lytte.

Forankre visjonen i ledende ideer

I praksis forteller gjerne skolen at vi skal samarbeide og at det er en forpliktelse. Det bekrefter denne studien. Alle er enige om at vi skal samarbeide (ingen kan jo være uenige i det), vi sier vi forstår at det er viktig (ingen kan jo være uenige i det heller), men så er vi litt usikre på hva det egentlig betyr i praksis. Det viser for eksempel forskningrapporten

som viser at skolene kan være usikre på hvordan samarbeidet kan vitaliseres og bedres og skolens obeservasjoner om dalende interesse og fremmøte fra foresatte.

Skolen må utvikle ledende ideer som skal besvare spørsmålene Hva? Hvorfor? Hvordan? (Senge & Lillebø, 1991, p. 228)

Med spørsmålet “Hva” – kan vi lage et bilde av den fremtiden vi ønsker å skape. For eksempel hvor er elevene om 1 år eller 10 år. Her kan det også være interessant å spørre om foreldremøtet skal være et sted hvor skolen gir mer informasjon enn den man finner på hjemmesiden eller gi samme informasjon om igjen? Skal det være en kritisk konstruktiv arena for å fremme utvikling? Skal det være en arena for kamp og prestisje? Fremtidsbildet henger sammen med de neste to spørsmålene. Hvorfor – vil gi oss hensikten med hvorfor vi skal samarbeide. Hvordan- er om hvordan vi vil opptrå, I tråd med målet og langs den veien som fører til visjonen. Verdiene kan gjelde integritet, åpenhet, ærlighet, frihet, like muligheter, lojalitet, fortorlighet. Det gir en beskrivelse av hvordan vi ønsker det skal være.

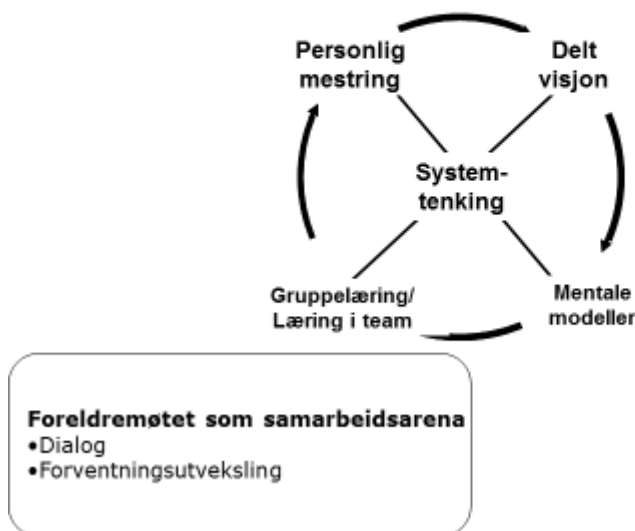
Samlet vil spørsmålene over føre til en bevisstgjøring av hva vi faktisk tror på.

Foreldremøtet er den eneste felles arenaen hvor skole og hjem er fysisk samlet og ser hverandre. Studien vier at det er ulikt hvordan møtet brukes, men at det gis mye informasjon. Det gir skolen et mulighetsrom til å utnytte møtearenaen til å arbeide med utvikling av personlige og felles visjoner for samarbeidet mellom hjem-skole.

6.3.3 Disiplinen Gruppelæring - Hvordan utvikle foreldremøtet som samarbeidsarena

Læringshjulet

Figur 13 Egen illustrasjon – foreldremøtet som samarbeidsarena

Denne studien viser at det er forbausende lav oppmerksomhet rundt det å bygge fundament for samarbeid så tidlig som mulig. Det er lite fokus på etablering av grupperelasjon mellom alle deltakerne i foreldremøtene på to av skolene. Det ser ut til at ansvaret overlates til klassekontaktene som skal etablere relasjoner bare mellom foresattegruppen.

Skolen forteller også at de har erfaringer med praktfulle foreldregrupper og hvor verdifullt fellesskapet rundt elevene var. Hvordan kan skolen legge til rette for at det skapes praktfulle foreldre- og lærergrupper som samarbeider i fellesskap om elevene?

Gruppelæring er en prosess med fininnstilling og utvikling av lagets evne til å skape resultater som medlemmene virkelig ønsker. Det baserer seg på tanken om felles visjon (Senge & Lillebø, 1991, p. 238)

Senge nevner et godt eksempel på fininnstilling- jazzmusikere. Når en gruppe musikere virkelig lykkes i å opptre som et ensemble, da «spiller de som èn».

Gruppelæring er en kollektiv disiplin, selv om den også omfatter individuelle ferdigheter og forståelse. Det er derfor meningsløst å si at «jeg» om et individ mestrer gruppelæringens disiplin, på samme måte som det ville være meningsløst å si at «jeg» mestrer evnen til å være et godt jazz-ensemble». (Senge & Lillebø, 1991, p. 239)

Gruppelæring omfatter også å lære hvordan man på en kreativ måte kan mestre de mektige kreftene som virker mot produktiv dialog og diskusjon i arbeidsgrupper. Defensive rutiner»- finnes det på skolen? Vanemessige måter å samhandle på som beskytter oss og andre fra trusler eller forlegenhet, men som også hindrer oss i å lære. Gruppemedlemmer vil, for eksempel, når de er stilt ansikt til ansikt med en konflikt, ofte enten «glatte over» vanskelighetene eller «snakke ut» i en krangel der alt er tillatt.

Når grupper virkelig lærer, oppnår de ikke bare glimrende resultater, men de enkelte medlemmer av gruppen opplever en langt raskere personlig vekst enn de ellers kunne ha fått.

Dialog

Gruppelæring (Senge & Lillebø, 1991, p. 17) som disiplin begynner med «dialog»: gruppemedlemmenes evne til å sette tidligere overbevisninger til side og på en genuin måte å engasjere seg i å «tenke i fellesskap». For de gamle grekere betydde dia-logos at tanker og ideer skulle få flyte fritt i gruppen, slik at den kunne oppnå innsikt som medlemmene ikke kunne finne frem til hver for seg.

I gruppen snakker man på to måter- man mestrer dialog og diskusjon. I dialog har vi en fri og kreativ utforskning av komplekse og vanskelige temaer: her lytter vi til hverandre og legger våre synspunkter til side. I diskusjon blir forskjellige synspunkter presentert og forsvart. Man leter etter det beste synspunktet som kan støtte de beslutningen som må fattes her og nå. Dialog og diskusjon kan være komplementære, men de fleste grupper mangler evnen til å skjelne mellom de to og beveger seg bevisst mellom dem. (Senge & Lillebø, 1991, p. 240)

Studien viser at dialog i stor grad er fraværende og at det har betydning for om det er en lærende organisasjon. I det perspektivet kan endring være vanskelig å få til.

Det kan også stilles spørsmål om skolen unngår de vanskelige samtalene på et møte etter beskrivelsene av at de legger lokk på og sier det ikke er felles temaer. Hvordan kan skolen legge til rette så deltakerne kan snakke sammen om ubehagelige og krevende temaer, håndtere uenigheter og samtidig ivareta alle parter (også personvern og taushetsplikt)– også elevene? Utfordringer og ubehageligheter er ofte en del av en hverdag, og det kan vi

møte også i et klassemiljø eller i en foreldremøtegruppe. Hvordan kan foreldremøtegruppen utvikle et felles bevisst forhold til hvilke saker som egner seg eller ikke. Det kan kanskje variere med hvilke spilleregler en samarbeidsgruppe har etablert og hvor fortrolige gruppedeltagerne er.

Samtaler med andre kan føre til varige virkninger i egen tenkning. Senge viser til Werner Heisenbergs utvikling av vitenskapelige resultater av største betydning, og forteller hvordan samtaler med andre har hatt betydning. Dette er et eksempel på at vi i fellesskap kan ha større innsikt og mer intelligens enn vi kan hver for oss. Gruppens IQ har mulighet til å bli mye høyere enn de enkelte medlemmers intelligenskvotient (Senge & Lillebø, 1991, p. 214).

«Dialog kan bare finne sted når en gruppe mennesker betrakter hverandre som kollegaer/likemenn som er på gjensidig søken etter dypere innsikt og klarhet» (Senge & Lillebø, 1991, p. 248). «Å tenke bevisst på hverandre som kollegaer bidrar til at man samhandler som kollegaer. Det kan være avgjørende for å skape en positiv tone og dempe følelsen av sårbarhet som dialog fører med seg. I en dialog vil folk faktisk føle at de er med på å skape noe, en ny og dypere forståelse. Det krever en vilje til å se hverandre som kolleger og i tillegg en sårbarhet i det å la andre undersøke sine antakelser.

Man behøver ikke være enige eller ha de samme synspunktene. Styrken ved å se hverandre som kolleger kommer tvert imot særlig frem når det er ulike synspnkte. Når det er betydelige uenigheter er det lant vanskeligere å se hverandre som kolleger, men resultatet blir større.» (Senge & Lillebø, 1991, p. 248)

Resultatene fra den ene skolen i studien viser hvordan deltagerne kan være uenige, men alltid finner en felles løsning og deltakerne opplever en trygg og god stemning.

For å se hverandre som kolleger må alle som deltar virkelig ville det. Hvis noen holder igjen fordi de føler seg i en underordnet stilling, er det en situasjon som må endres. Frykt og raske konklusjoner må legges til side. Dialog krever at man er villig til å leke med nye ideer, undersøke dem og teste dem.

Forventningsutveksling

Den ene lederen forteller at «de deles i trinngruppene, og noen gjør alt ferdig her- det er smak og behag» Hvem sin smak og behag skal gjelde for å sikre at foreldremøtet organiseres for å oppnå en del felles ting som har betydning både for den enkelte elev/foresatte og klasse, men også for hele skolemiljøet.

Skolen forteller også at de må få på plass forventninger mellom skole og hjem ved å si at foreldrene får lov å si hva slag tanker de har og skolen sier hvilke forventninger de har, og at erfaringen er at skolen må være tydelige på hvilket ansvar hjemmet har for å følge opp. Skolen bør i forventningsutvekslingen være bevisst hva de mener med å få på plass forventninger og hvem sine forventninger det er og hvordan foresatte skal få gi sin stemme.

7 Konklusjon

Hovedkonklusjonen er at felles foreldremøte som samarbeidsarena mellom hjem-skole har lite fokus. Ut i fra teoriene jeg har brukt er det grunn til å hevde at det er rom for å kunne bruke foreldremøtene i større grad til en samarbeidsarena gjennom å utvikle organisasjonene til lærende organisasjoner.

Kunnskap og oppmerksomhet om hvordan vi egentlig bruker foreldremøter og hvilke forutsetninger som kan fremme samarbeidende foreldremøter kan være av betydning for videre arbeid med å styrke samarbeid hjem-skole.

Jeg setter punktum for denne avhandlingen med å skrive en oppsummering barna mine kunne ha sagt; hvorfor kan vi ikke bare lære å snakke sammen.

8 Litteraturliste

- Argyris, C., & Schön, D. A. (1996). *Organizational learning II : theory, method, and practice*. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4th ed. ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Bø, I. (2002). *Foreldre og fagfolk : foreldrenes og samarbeidets vilkår* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Bø, I. (2011). *Foreldre og fagfolk* (3. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Drugli, M. B., & Lichtwarck, W. (1998). *Foreldrearbeid - med barnet i fokus?* Oslo: Universitetsforl.
- Everett, E. L., & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven : hvordan begynne - og fullføre* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Goodlad, J. I. (1979). *Curriculum Inquiry. The Study of Curriculum Practice* New York: McGraw-Hill Book Company. .
- Helgøy, I., & Homme, A. D. (2012). Sammen for en bedre skole? Evaluering av lokale prosjekter om hjem-skole-samarbeid. Delrapport: Stein Rokkan Centre for Social Studies.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg. ed.). Oslo: Abstrakt.
- læring, S. m. K. f. (2003-2004). *Kultur for læring*.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company : how Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
- Nordahl, T. (2003). *Makt og avmakt i samarbeidet mellom hjem og skole : en evaluering innenfor Reform 97 NOVA-rapport* (online), Vol. 13/2003.
- Nordahl, T. (2007). *Hjem og skole : hvordan skape et bedre samarbeid?* Oslo: Universitetsforl.
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). (1998).
- Ragin, C. C., & Becker, H. S. (1992). *What is a case? : exploring the foundations of social inquiry*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse : kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. rev. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Senge, P. M., & Lillebø, A. (1991). *Den femte disiplin : kunsten å utvikle den lærende organisasjon*. Oslo: Hjemmets bokforlag.
- Skalde, A., Skaret, M., & Norge Utdannings- og, f. (2005). *Lærer elevene mer på lærende skoler? : en snarvei til Kompetanseberetningen for Norge 2005*
- Spurkeland, J. (1998). *Relasjonsledelse*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research : design and methods* (5th ed. ed.). Los Angeles, Calif: SAGE.

Spørsmål om deltagelse i forskningsprosjekt

Foreldremøtet – hvilke forutsetninger må være tilstede for å utvikle gode relasjoner?

Dette er en masteroppgave i innovasjon og ledelse ved Høgskolen i Sørøst-Norge. Veileder er Leif Inge Magnussen. Jeg ber om aksept fra kommunalsjefen til å intervju rektor, noen lærere og foresatte ved skoler i kommunen. Datainnsamlingen vil finne sted februar-april 2016.

Oppgaven vil se nærmere på skoleledelsens intensjon med foreldremøtet, lærernes gjennomføring av møtet og hvordan læreren ser på sin rolle i et foreldremøte. Studiets formål er å gi økt forståelse av foreldremøtet som samarbeidsarena mellom hjem-skole. Spørsmålet blir hvilke forutsetninger som må være tilstede for å få dette til.

Jeg vil bruke dybdeintervjuer med rektorer og lærere, fra to til tre grunnskoler i kommunen. Hvert intervju vil vare 1 time. Intervjuene vil bli tatt opp på digital opptaker som hjelp til å kunne analysere dataene i etterkant av intervjuene. Opptaket håndteres etter gjeldende retningslinjer for Høgskolen i Sørøst-Norge. Anonymitet sikres ved at skolene og navn på respondentene ikke oppgis i oppgaven.

I forkant av intervjuene planlegger jeg å gjennomføre uformelle samtaler med noen foresatte. Fokuset i de uformelle samtalene vil være deres egne opplevelser av innhold og gjennomføring av foreldremøtet. Disse samtalene og allerede gjennomførte undersøkelser som Elev-Lærer-Foreldreundersøkelsen (Utdanningsdirektoratet) vil bli et grunnlag for å utarbeide intervjuguiden.

Når oppgaven er ferdig, blir den publisert på Høgskolen Sørøst-Norge og dermed tilgjengelig også på internett. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Hvis dere har spørsmål knyttet til prosjektet, kan dere kontakte Christine Gilboe-Caspersen, chrigc@hotmail.no, telefon: 957 56 535

Veileder: Førsteamanuensis Leif Inge Magnussen (lma@hbv.no), telefon 957 51 814

Vennlig hilsen
Christine Gilboe-Caspersen

Foreløpig intervjuguide

Masteroppgave ved Høgskolen i Sørøst-Norge.
Student, Christine Gilboe-Caspersen
Veileder, Leif Inge Magnussen.

Varighet ca 1 time pr intervju

Respondenter: Rektorer, lærere og foresatte fra 2-3 grunnskoler

Intervjuene vil bli tatt opp på digital opptaker som hjelp til å kunne analysere dataene i etterkant av intervjuene. Lydopptak håndteres etter gjeldende retningslinjer for Høgskolen i Sørøst-Norge. Anonymitet sikres ved at navn på skolene og respondentene ikke oppgis i oppgaven.

Intensjonen med foreldremøtet

1. Hva mener du er intensjonen med foreldremøtet? - For skolen, for foresatte, for deg?
2. Hvis det ikke kommer frem i 1.: Har foreldremøtet en funksjon for å bli kjent (relasjonsbygging) eller kan det være en ide/et behov for å jobbe mer målrettet med å bruke foreldremøtet for å bli bedre kjent?
3. Hvis relasjonsbygging kommer frem i 1: Hvordan tilrettelegger du i tilfelle for å bli bedre kjent/relasjonsbygging?
  - kjenner du «Samspillet» eller «Dialog»? Bruker du dette eller lignende spill? Hvorfor/hvorfor ikke?

Forberedelser til foreldremøtet

4. Hva/ hvilke elementer inneholder etter din mening et godt foreldremøte?
5. Hvordan vektlegges disse elementene?
6. Hvilke forberedelser gjør du? Hvorfor gjør du det?

Gjennomføringen av foreldremøtet

7. Hvilken rolle har du i foreldremøtet?
8. Hvem leder møtet?
9. Hvordan gjennomfører du møtet?
10. Hva er tanken bak slik gjennomføring?
11. Hva er viktig/sentralt å legge vekt på når du møter foresatte ?
12. Hvordan pleier stemningen å være i foreldremøtet?
13. Hvilke strategier har du for å møte ulike stemninger?

14. møteledelse og relasjonsbygging ser ut til å være viktige forutsetninger for å gjennomføre foreldremøter som kan styrke samarbeidet hjem-skole. Opplever du at lærere har tilstrekkelig kompetanse på disse feltene gjennom sin utdanning/ er dette noe skolen har hatt fokus på i sin interne kompetanseutvikling?
15. Har møtedeltagerne tilstrekkelig trygghet til å diskutere vanskelige temaer? Kan du gi eksempler?
16. Hvordan kommer det til uttrykk gjennom foreldremøter?

Evaluering/oppfølging

17. Hvordan ivaretar skolen at alle foresatte – også de som ikke er tilstede- får informasjon om foreldremøtet?
18. Har skolen oversikt over hvilke foresatte som deltar på foreldremøte? Hvordan løser de det?
19. Kan foreldremøter brukes i en annen form? I tilfelle hva burde det etter din mening være?

Noen spørsmål om relasjoner

20. Hvor godt kjenner du alle lærere, foresatte og elever på trinnet?
  - Kan du navnene på dem? Vet du hvor de bor?
  - Vet du hva de andre voksne synes er viktig på et foreldremøte?
  - Vet du hvordan de andre voksne opplever foreldremøtet?
21. Hvor god oversikt har du over hvilke foresatte som hører til hver enkelt elev?

6 Det formelle samarbeidet:

Når du har vært på foreldremøter, hvordan har det vært? (Hva snakket dere om da? Får du som foresatt anledning til å fortelle hva du mener om ulike ting? Føler du at du kan si det du mener Følte du at du fikk noe igjen for å være med på dette? Hvor ofte pleier du å delta?

Har lærerne noen gang fortalt hva et sånt møte er? Får du informasjon om når de skal være? Hvordan tror det hadde vært for deg å være på et sånt møte hvis du hadde muligheten til det? Hva pleier du å tenke når du er ferdig med et foreldremøte?

Har du noen gang snakket alene med kontaktlæreren?

Hva pleier dere å snakke om når du møter læreren. Har læreren spurt deg om hva og hvordan du synes at barna dine bør lære, (eller mener du at du ikke skal blande deg opp i hvordan lærerne gjør sin jobb?) Føler du at læreren vet og forstår det du mener og ønsker? Føler du at læreren hører på det du mener?

Hvis det er noe du synes er galt eller er bekymret for, har du noen gang tatt det opp med læreren (bruk eksempler som morsmålsundervisning)? Hvordan var dette? (Føler du at de hørte på deg og gjorde noe med det? Tenker du at skolen tar hensyn til det du mener?)

7 Uformell kontakt:

Hvor ofte har du kontakt med kontaktlæreren utenom foreldremøter og konferanser? (Hvorfor tar han/hun kontakt da? (Bare når noe er galt?) Synes du at du kjenner han/henne? Mener du at læreren forstår hvordan du har det (eksempler), og tar hensyn til det?)

Hender det at du tar kontakt selv? (Hvor ofte, i så fall? Kan du gi eksempler på hvorfor du gjorde det?)

Hva med de andre foreldrene i klassen, kjenner du noen av dem? (Er de greie å ta kontakt med og lette å snakke med? Er det noen av dem du har kontakt med utenom det som har med skolen å gjøre?)

De vanskelige temaene

Hva er temaene? Hva er vanskelige temaer? Hvis ikke foreldremøtet er en arena for de vanskelige temaene- hvor tar dere disse?

Er det noen konflikter i foresatte gruppen? Er det noen vanskelige saker? Er disse konfliktene er sakene temaer på foreldremøter? I tilfelle hvordan?